

HELSINKI

SUB 26

DET HÄNDER I FÖRORTERNA!
En guide till den som är på utflykt i staden

DET HÄNDER I FÖRORTERNA!

En guide till den
som är på utflykt
i staden

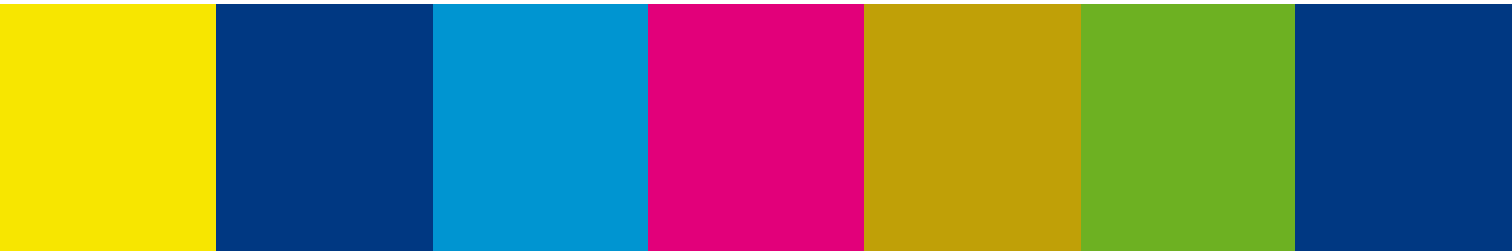
SUB 26

HELSINKI

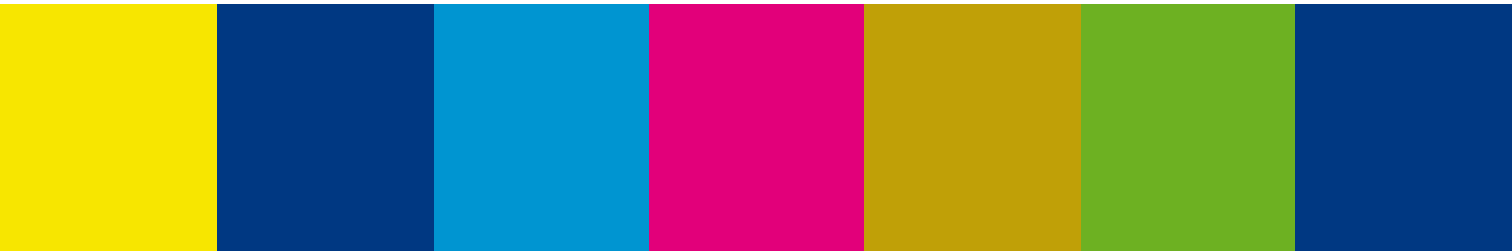
© Helsingfors stadsplaneringskontor 2009
redaktör: Marja Piimies

Grafisk design och layout: Heikki Jantunen, Yliopistopaino Oy
Tryckeri: Edita Prima Oy 2009

ISBN 978-952-223-508-4
ISBN 978-952-223-509-1 (PDF)
www.hel.fi/lahioprojekti

Till läsaren	4
Nordsjö	11
Botby gård	15
Östra centrum	19
Vik	29
Kvarnbäcken	37
Mellungsby	45
Östersundom	53
Jakobacka	59
Kasberget	67
Hertonäs	73
Degerö	79
Brändö	85
Åggelby	91
Rönnsbacka	97
Malm	103
Mosabacka	109
Stapelstaden	115
Brobacka	121
Månsas – Britas	127
Haga	135
Gamlas	141
Malmgård	145
Sockenbacka	151
Kånala	159
Munksnäs	165
Utflykten "Helsingfors östra herrgårdsparker"	170
Rönnsbacka arkitekturstig	196
Källor	198

TILL LÄSAREN

Nästan alla känner till Helsingfors centrum men hur många har stiftat bekantskap med förorterna? Hur många Helsingforsbor kan påstå att de känner sin hemstad väl i övrigt än beträffande sin egen levnads-krets? En del kanske har fördomar. Medierna kanske ger en ensidig bild om livet i förorterna; många känner inte igen sin bostadsort i artiklarna.

En resenär som besöker Helsingfors flera gånger har kanske redan sett innerstadens sevärdheter och vill utvidga sin rundvandring – kanske det är någon som reser för arkitekturens skull eller en stadsplanerare som är intresserad av expansionen och utvecklingen av den byggda staden.

Var hittar man fin bostadsarkitektur, praktfulla miljöer vid åstränder, mest havskust, de bästa idrottsmöjligheterna? Hur många vet var de internationellt betydande helsingforsiska företagen befinner sig? Med förort menas ofta en viss typ av skogsstäder från en viss tid – höga hus för enbart boende. Vet man att också dessa orter har egna, omfattande tjänster, bra kommunikationsförbindelser och även stora småhusområden? Och de närapå trettio herrgårdarna i förorterna då, med sina herrgårdsparkar och grönzoner i alla väderstreck?

Förorterna är lockande: två av tre Helsingforsbor bor i förorterna, två av fem arbetsplatser på Helsingfors område ligger i förorterna. Denna zon är således en viktig del av Helsingfors.

Tanken om en stor utställning om förorterna i stadsplaneringskontorets utställningslokal Plattformen Laituri på senhösten 2009 uppstod i och med behovet att lyfta fram det Helsingfors som ligger utanför innerstaden, förorternas brokiga mångfald som ett bra ställe att bo och leva på, att sysselsätta sig både yrkes- och hobbymässigt och att koppla av på. Denna publikation har bearbetats för just denna utställning: Det händer i förorterna!

Samtidigt är publikationen en självständig guide till den som vill göra utflykter i staden. Det täcker inte hela Helsingfors men berättar om 26 stadsdelar som alla är olika.

Vi hoppas att du får en trevlig utflykt i Helsingfors trivsamma och mångskiftande förorter, i stadsdelarna där det händer!

Tuomas Rajajärvi
verkschef
stadsplaneringskontoret

Harri Kauppinen
fastighetsutvecklingschef
fastighetskontoret
Ordförande för Helsingfors
förstadsprojekt

Bild stadsplaneringskontoret,
Sirkka Hinkkanen.

VUOSARI
NORDSJÄ

173

Du som redan har sett Helsingfors innerstad har en möjlighet att bekanta dig med de utanförliggande stadsdelarna med Helsingfors utmärkta kollektivtrafik. I metron och på närtåget kan du utanför rusningstiden och på veckosluten också ta med cykeln.

Låt oss börja utflykten med att stiga på metrotåget österut till Nordsjö på järnvägsstationens metrostation. I Kampens bussterminal för fjärrbussar kan du byta till samma metro en hållplats tidigare. Vi kör till sluthållplatsen.

Väl framme i linjens östra ända kan du fortsätta med cykel och cykla den vackra herrgårdsrutten som presenteras i slutet av guiden.

NORDSJÖ – HAMNSTADEN

Ilkka Laine

Järnvägstorget

Nordsjö

14,8 km | 52 min

13,8 km | 20 min

Nordsjö, som tidigare var en del Helsingfors dåvarande landskommun, d.v.s. nuvarande Vanda, inkorporerades med Helsingfors år 1966. I Nordsjö finns tecken på bosättning redan från bronsåldern. I början av 1900-talet blev Södra Nordsjö det helsingforsiska herrskapets villaområde. Trafiken dit sköttes med en ångbåt. Fram till slutet av 1930-talet var Nordsjö mestadels jordbruksområde. Då köpte Oy Saseka Ab markområdena som tillhörde Nordsjö herrgårdar för en tegelstensfabrik. Föreningen för bostadssparande, Asuntosäästäjät ry, lät i mitten av 1960-talet bygga Mellersta Nordsjöns skogsstad. Stadsdelen byggdes delvis av de boende själva och har också kallats "fattigmans Hagalund".

Den idag pågående byggboomen i Nordsjö startade i slutet av 1980-talet. Havs-Rastböle var det första av de nya bostadsområdena i Nordsjö och det byggdes huvudsakligen under åren 1989–1994. Havs-Rastböle som är ett höghusområde med 5 000 invånare omges av stora rekreationsområden och dess centrum ligger alldeles invid metrostationen. På metrobanans norra sida färdigställdes år 2000 Rastbölebergets storkvarter med 2 000 invånare. Havs-Rastböle fortsätter att växa i Ramsöstranden där man bygger ett maritimt småhusområde.

Stadens mest urbana badstrand är i Solviken. Bild Simo Karisalo.

Nästa stora områdeshelhet är Kallvik med 7 000 invånare som byggdes under 1990-talet. De urbant byggda höghusvarteren når

I Solviken finns det även kvar villor.
I Villa Solvik drivs en restaurang.
Bild Simo Karisalo.

Man kan ge sig ut till sjöss rakt utanför det egna fönstret. Bild Simo Karisalo.

Liv och lust i Mellersta Nordsjö. Bild Simo Karisalo.

De bäst kända bostadshusen i Mellersta Nordsjö är förmodligen Fjärdhomsvägens terrasshus av arkitekten Touko Neronen. Bild Simo Karisalo.

Vyn från bostadstornet Cirrus i Nordsjö centrum är magnifik. Bild Simo Karisalo.

havsstranden. Parkeringen har koncentrerats i parkeringsanläggningar och bostadshusen tillhandahåller en mångsidig klubbverksamhet.

Byggandet av Solviken inleddes år 2000 och pågår fortfarande på stranden av Nybondaskanalens. Solviken har lyft Nordsjö i allmänhetens medvetande som ett högklassigt maritima bostadsområde. Byggandet av stränderna i Solviken, badstranden och Nybondaskanalens har vunnit välförtjänt erkännande. Som nästa sevärdhet i Solviken planeras ett nytt bostadsområde på platsen av Pauligs kafferosteri, Kaffekvarteret. Här satsar man vid sidan av intressanta bostadslösningar på byggandet av skivare och konst. Konsten är redan i nuläget en av områdets styrkor, eftersom man till äran av Helsingfors stads 450-års jubileumsår byggde ett konstnärshus i Solviken.

Runt Nordsjö metrostation byggs Nordsjö nya centrum som med sina tjänster och arbetsplatser förenar de gamla och nya bostadsområdena. Det för tillfället ännu ofullständiga centret tillhandahåller i framtiden betydande

Nordsjö hamn öppnades hösten 2008. Bild Helsingfors hamn, Skyline Foto Ab.

↗ Nordsjötoppen som reser sig 60 meter från havsytan är ett storartat friluftsområde med vyer över hamnen och hela maritima östra Helsingfors. På det cirka 60 hektar stora området bildas ett naturområde där inhemska vilda växter växer i naturtillstånd på ängar och berg. Bild Keiko Yoshizaki-Tyrkkö.

möjligheter för byggandet av affärs- och kontorsfastigheter samt anläggningar för idrott, kultur och läroverk.

På varvsområdet från början av 1970-talet färdigställdes år 2008 Nordsjö hamncentrum. Betydande maritima företag har sökt sig till företagsdistriktet i hamnen där även Pauligs nya kafferosteri byggs. Hamnen och det i anslutning till hamnen planerade företagsdistriktet bildar i framtiden en betydande arbetsplatskoncentration. Som granne har hamnen ett jordgaskraftverk vars andel av den totala energiproduktionen i Helsingfors är över 50 procent.

Lövsöksområdet i Svarta backen, Kallviks udde och Nybondas är viktiga friluftsområden i Helsingfors. Den före detta fyllnadsbacken och avstjälningsplatsens område håller på att förvandlas till Nordsjötoppens rekreatiomsområde. Mångsidiga idrottsmöjligheter erbjuder även golfplanen och Nordsjö idrottspark som är under planering. Stränderna i Nordsjö har huvudsakligen reserverats för allmänt rekreatiomsbruk. I Nordsjö finns fem småbåtshamnar, och nya är under byggnad, och så många som fem badstränder.

BOTBY GÅRD – *Barbara Tallqvist*

METROCENTRUM OCH HERRGÅRDSROMANTIK

Nordsjö

Botby gård

3,4 km | 12 min

3 km | 3 min

Det gamla sädesmagasinet i gråsten används numera som kapell och är en av Helsingfors populäraste vigselkyrkor. Bild Marja Piimies.

Botby gårds höghusområde är enhetligt, lugnt och trivsamt. Det sträcker sig från Österleden till Botbyvikens strand. Största delen av Botby gård, nämligen kvarteren med tre- och fyra våningshus söder om metrostationen, byggdes på 1960-talet. Omgivningen runt omkring metrostationen är från 1990-talets sista år.

Metrostationen är från år 1998. Till dess specialdrag hör att även om stationen är byggd under Österleden, finns det fönster ut från perongen. Genom fönstren öppnas vyn till tunneln för lätt trafik som går bredvid metrostationen under Österleden.

Längs Rusthållarvägen finns det ursprungliga köpcentret, mataffärer som har grupperats kring den lilla innergården och övriga närtjänster. Där har även Dockteater Sampo hållit hus länge.

I Botby gård finns på ett litet område ett daghem, låg- och högstadieskolor, en idrottsplan, ett vigselkapell, Folkets hus, en minigolfbana och en servicehusanläggning för seniorer. Där kan man bo hela livet ut. Många som har bott i Botby som barn söker sig tillbaka dit när de bildar sin egen familj.

I områdets södra kant, i Botbyvikens strand, finns ett stort parkområde. I parken har det redan flera årtionden funnits ett populärt vigselkapell, Botby kapell, som är ett gammalt

Småhusbygge av det nyare slaget på Botbygårdsvägen. Bild Simo Karisalo.

sädesmagasin från 1860-talet. Magasinet byggdes om till en kyrka på 1950-talet. I närheten av kapellet kan man fira bröllopfesten i herrgården Botby gård, där det numera drivs en restaurang. I strandparken kan Botbyborna driva trädgårdsodling; där finns ett stort område med odlingslotter.

I Botby gård är den aktiva föreningen Puotila-seura verksam. Den för invånarna samman och arrangerar olika evenemang varje år.

Trädallén på Strandgårdsvägen. Bild Marja Piimies.

Röttegelkvarter på Rusthållarvägen. Bild Marja Piimies.

Botby gårds herrgårdspark ligger som många andra helsingforsiska herrgårdar vid havet. I herrgården har en restaurang varit verksam över tre årtionden och Finlands äldsta disco i gårdsbyggnaden på bilden redan från slutet av 1960-talet. Bild Simo Karisalo.

ÖSTRA CENTRUM – *Barbara Tallqvist* MITTPUNKTEN FÖR HELA ÖSTRA HELSINGFORS

Botby gård

Östra centrum

1,6 km | 5 min

1,2 km | 3 min

Stoa – efter antikens
medborgarcentrum i Aten
– är Östra Helsingfors
kulturcentrum. Stadsorkesterns
Filharmoninen Viihdejousikko
uppträder i Stoa 2008. Bild
Simo Karisalo.

Östra centrum är ett regionalt centrum med 150 000 invånare. Det är byggt på bägge sidorna av Österleden och år 2009 utvidgades området även till östra sidan av Ring I. Köpcentret är fortfarande det största i Norden.

Området Östra centrum har vuxit till sin nuvarande utsträckning bit för bit. Till en början fanns det vid stranden jordbrukslandskap och några villor (i början av 1900-talet). Sedan kom småhusområdena i Marudd och Botby (1920–1950), det egentliga området Östra centrum var fortfarande åker.

År 1946 inkorporerades området med Helsingfors. På 1950-talet parcellerades Marudd och Botby i s.k. frontmannatomter och där byggdes återuppbyggnadsperiodens egnahemshus. På 1960-talet byggdes Botby gårds, Botbyhöjdens och Botbyåsens höghusområden och i samma veva även Botbyhöjdens Puhos, ett linjerent köpcentrum i funkisstil.

Österleden, d.v.s. förbättringen av Nya Borgåvägen från Hertonäs till Östra centrum färdigställdes år 1969 (vägavsnittet från Sörnäs till Hertonäs blev klar år 1960). Sjöåkervägen från Ring I mot Nordsjö

gjordes bredare och fick sin nuvarande form under första hälften av 1990-talet.

På 1970-talet byggdes med undantagstillstånd affärshallen, nuvarande Citymarket, på åkern och efter detta började det egentliga Östra centrum ta form. Kvarteren söder om Handelshusgatan började resas i slutet av 1970-talet.

Området planlagdes på 1980-talet som ett affärscentrum, vars första del byggdes på 1980-talet. Metron startade 1982, söder om Österleden uppstod nya höghuskvarter, norr om Åbohusvägen byggdes allaktivitetcentret Stoa och Matteuskyrkan och vid Handelshusgatan Östra centrums landmärke, kontorstornet.

Figurerna i Vänskapens park tittar mot Östra centrums landmärke, kontorstornet med 14 våningar. Bild Simo Karisalo.

Granne till Marudds koloniträdgård är de synskadades servicecentrum, Iris. Bild Simo Karisalo.

På 1990-talet byggdes köpcentrets andra del och väster om höghusområdet bostadskvarteren vid Kaskärsvägen i Östra centrum, likaså Östra centrums simhall som befinner sig i en grotta som sprängdes i urberget. År 2000 kom turen till de synskadades servicecentrum, Iris. Det egentliga nya regionscentret Östra centrum höll sig fortfarande väster om Ringvägen. Nordsjö metrobana och Botby gårds metrostation togs i bruk år 1998.

Höghus på Fetknoppsstigen. Bild Marja Piimies.

På Fetknoppsstigen i närheten av Vänskapens park finns relativt nya radhus med tre våningar. Bild Marja Piimies.

Östra centrum är Finlands största kommersiella centrum och överlag ett centrum för 150 000 invånare. Bilden är tagen på Åbohusvägen. Bild Simo Karisalo.

I början av 2000-talet fick köpcentret sin ovala avslutning i öster och samtidigt byggdes nya höghus kring Botby gårds metrostation. År 2009 färdigställdes nya Prisma och då utvidgades även det egentliga affärscentret till östra sidan av Ringvägen.

Sida vid sida med byggandet av affärs- och bostadskvarteren har trafiken ökat starkt, speciellt genomfartstrafiken till Nordsjö, men även trafiken till Östra centrum. Man har flera gånger varit tvungen att öka antalet körfiler på Österleden och Ringvägen. År 1998 omvandlades anslutningen norrut från Ring I och anslutningen österut från Österleden samt det egentliga anslutningsområdet till statliga vägar.

Östra centrum är idag ett livligt, mångskiftande, mångkulturellt centrum, en verklig smältdegel som betjänar ett område som till sitt invånarantal och -struktur motsvarar en mellanstor finländsk stad.

I centret finns alla nödvändiga tjänster: kommersiella, kommunala och andra offentliga tjänster, kyrkliga tjänster, idrottstjänster och till och med ett svenskspråkigt skolcentrum och daghem. Den nyaste tjänsten är de synskadades servicecentrum,

Iris. På väg är en ortodoxkyrka för den ryska befolkningsdelen.

Befolkningsstrukturen i Östra centrum's näromgivning representerar också alla invånargrupper. Det finns Marudds maritima villaområde, ägarhögshuset och radhusen i Östra centrum, Botbyhöjden och Botby gård, det finns både privatägda och kommunala hyreshus och det finns studentbostäder. Nu är även ett omfattande servicehem med bostäder för seniorer på väg.

I det livliga Östra centrum är det svårt att urskilja vem som är bosatt där. På området råder en stämning likt den i stadskärnan.

En av vår stads vackraste omgivningar – koloniträdgårdarna – ligger i Östra centrum: Marudds koloniträdgård. Bild Simo Karisalo.

Bild Simo Karisalo.

I Östra centrum kan du välja metron till Mellungsbacka eller kollektivtrafikens effektiva tvärgående linje – Buss-Jokern – till Vik. Denna linje, nr 550, blir under nästa årtionde en snabbspårvagn.

Om du åker vidare med metron är den första hållplatsen Kvarnbäcken, sedan kommer Gårdsbacka och slutstationen är Mellungsbacka.

Men om du bara ska göra en utflykt till Vik, kan du också ta bussen direkt från Järnvägstorget.

VIK – EKOLOGISKT STADSBYGGGE MITT I HELSINGFORS

Markku Siiskonen

Järnvägstorget

Vik

8,4 km | 30 min

8,4 km | 22 min

Östra centrum

Vik

5,1 km | 18 min

1,2 km | 3 min

I närheten av undervisnings- och forskningsgården i Vik kan man spana in kor mitt i staden eller bo i ett höghus i trä vid en damm. Bild Markku Siiskonen.

Vik ligger norr om Gammelstadsviken på cirka 8 kilometers avstånd från centrum. Området sträcker sig från Vanda ås mynning till Ring I. I områdets norra del, i närheten av Lahtsleden och Ring I, reser sig Ladugårdens, Viksbacka och Viksstrandens bostadsområden samt vetenskapsparken i Vik. Områdets södra del bildar en för Helsingfors grönområdesnätverk viktig helhet, till vilken hör utöver Gammelstadsvikens naturskyddsområde även frilufts- och grönområdena som sträcker sig från Arabiastranden och Stenudden till Stensböle friluftsområde samt vidare till skogarna i Vanda och Sibbo.

Vik-Gammelstadsvikens naturskyddsområde på över 300 hektar hör till Finlands Natura 2000-nätverk.

Vik är färdigbyggd senast i mitten av nästa årtionde och då finns det på området förutom 16 000 invånare även 8 000 arbetsplatser och 6 000 studieplatser.

Det funktionella centret för Vik område är den kring Helsingfors universitets campusområde byggda vetenskapsparken, en koncentration för forskning, undervisning och affärsverksamhet som är specialiserad på biologi, bioteknik, miljövetenskaper och livsmedelsvetenskaper. Förutom agrikultur-forstvetenskapliga, biovetenskapliga, farmaceutiska och veterinärmedicinska fakulteten vid Helsingfors universitet samt

djursjukhuset driver även Institutet för bioteknik, Centret för neurovetenskap och Vetenskapsbiblioteket sin verksamhet i vetenskapsparken. För nystartade företag har man i vetenskapsparken uppfört två byggnader som fungerar som företagskuvöser. I vetenskapsparken befinner sig även livsmedelssäkerhetsverket EVIRA och man har planerat dit lokaler för Helsingfors miljöcentral. Man förbereder även placeringen av Finlands miljöcentrals (SYKE) lokaler till vetenskapsparken.

Vetenskapsparkens centrala ställning betonas av köpcentret som har rollen av ett lokalcentrum. Det betjänar Vik, Rönnpåbacka och Rönninge och ska i framtiden kompletteras med ett kvarter med affärslokaler och bostäder samt ett hotell. I vetenskapsparkens södra del finns Gardenia-Helsinki med sin vinterträdgård som ger rådgivning i miljö- och trädgårdsfrågor samt universitetets lokaler för undervisning och

En rätt rockig fågelskrämma i Eko-Vik.
Bild Markku Siiskonen.

→ → Naturskyddsområdet i
Gammelstadsviken är en del av Vik.
Bild Markku Siiskonen.

Viks kyrka som är komplett byggd i trä har ritats av Arkkitehtitoimisto JKMM Ab. Bild Markku Siiskonen.

forskning där man sköter kreatur för forskningens behov och odlar de landskapligt och kulturhistoriskt värdefulla åkerområdena.

Ladugården, som är Viks största bostadsområde, ligger i nordöstra Vik. De första bostadshusen färdigställdes år 1998. I slutet av år 2008 överskred Ladugårdens befolkningsantal 7 000 invånare. När området ungefär år 2013 är färdigbyggt kommer det att ha cirka 9 000 invånare. I områdets alla delar byggs såväl höghus, låghus, radhus som fristående småhus.

Centralt i norra Ladugården ligger områdets eget närtjänstcentrum dit man har byggt Viks kyrka och en affärsbyggnad. På hösten 2009

Vinter i Ladugården. Bild Markku Siiskonen.

På Knoppgränden används solenergi. Bild Markku Siiskonen.

färdigställs Ladugårdens grundskola, en idrottspark och en idrottshall. Utöver närtjänstcentret planeras till området bl.a. en ungdomslokal och ett servicehus för seniorer.

I Ladugården byggs ca 1 00 000 v-m² för tjänster och arbetsplatser. Förutom i Ladugårdens närtjänstcentrum placeras arbetsplatserna även i affärskvarteren mellan Ladugårdsbågen och anslutningen på Ring I samt bland bostadskvarteren i daghem och skolor.

Vid Vanda å har man inlett byggandet av västra delen av Viksbacka. De branta bergsslutningarna och dalarna mellan dessa som kantar Vanda å ger området en omväxlande och särpräglad topografi. På

Till Viksbacka, väster om Lahtisleden, uppstår i de närmaste åren en stenig "stad på kullar" på Vanda ås sluttningar. Bild Arkkitehtitoimisto Harris-Kjisik.

området byggs en stenig "stad på kullar" som anpassar sig till terrängens särdrag och bildas av särpräglade delområden.

Vik har blivit känt som ett experimentområde för mer ekologiskt bostadsbygge. I planeringen av bostadsområdena eftersträvar man en hälsosam och långlivad boendeomgivning som har många möjligheter till variation. Man har som målsättning att både i byggandet och i användningen av byggnaderna spara naturresurserna samt att förebygga skadliga utsläpp och avfall.

Den sydligaste delen av Ladugården, Eko-Vik, har varit ett objekt för experimentellt byggande, och här har man haft som mål att utveckla

och pröva i praktiken lösningar för bostadsbygge som lämpar sig för tätt, urbant byggande och som är ekologiska och inriktade på hållbar utveckling. Erfarenheterna som man har fått här har i mån av möjlighet utnyttjats på de övriga bostadsområdena i Vik. Till området har man utarbetat ett antal kriterier för ekologiskt byggande, med hjälp av vilka man har styrt byggandet i en mer miljövänlig riktning. Med hjälp av kriterierna mätte man hur ekologiska byggprojekten var med avseende på förorening, användningen av naturresurserna, byggnadernas hälsosamhet, naturens mångfald och näringsproduktion. Sedermera har man utvecklat kriterierna så att de passar även de övriga bostadsområdena i Vik. I omfattande uppföljningsstudier har man utrett realiseringen av de uppsatta målen, samlat uppgifter om de experimentella byggprojekten på området samt frågat invånarna om deras åsikter om sin nya bostad och området. Det passiva och aktiva utnyttjandet av solenergi har varit det viktigaste temat i Viks experimentella ekologiska byggande.

Bild Markku Siiskonen.

KVARNBÄCKEN – EN VÄXANDE STADSDEL INVID METRON

Marja Piimies

4,4 km | 15 min

6,4 km | 19 min

Kvarnbäcken har uppstått på Hertonäs herrgårds gamla marker. Till herrgården hörde i mitten av 1700-talet över tusen hektar mark och gården sträckte sig ända fram till nuvarande Botby gård, Vik och Malm. Sitt namn har Kvarnbäcken förmodligen fått från kartan som utarbetades år 1754 av Nils Westermark över Hertonäs by. På kartan fanns en liten kvarn längs utfallsdiket från åkrarna i Vik markerad. Torpet i närheten av kvarnen, Kvarnbäck-torp, nämns för första gången i en skatteförteckning från år 1886. Det framförs även andra antaganden om ursprunget av namnet Kvarnbäcken, bl.a. i Kvarnbäckens historik som har skrivits av Anne Valkonen år 2005 (Myllypuro-Seura r.f.).

Idag är Kvarnbäcken en livlig och mångsidig förort med cirka 9 200 invånare, som tar stöd av de bl.a. tack vare metron utmärkta offentliga trafikförbindelserna – området har till och med ett eget sjukhus i höghusområdet mitt i en skogsdunge. Kvarnbäcken håller också på att profilera sig som centrets riktiga idrottsstadsdel tack vare den stora hallen Liikuntamyly för innesporter på metrostationen, dess granne innebandycentret samt den mångsidiga idrottsparken i områdets södra del.

Lättan är den största gångleden som går genom hela höghusområdet. Bild Simo Karisalo.

Kvarnbäckens höghusområde har huvudsakligen byggts på 1960-talet och det baseras på Pentti Aholas detaljplan från år 1962. På området finns relativt höga och till formen distinkta byggnader som är typiska för 1960-talets byggande. Husen som står fritt på sina tomter reser sig ståtligt över de många träderna mellan öar av kallt berg. På södra kanten, på Kvarndammsvägen finns några radhuskvarter varav de nyaste har byggts i början av 2000-talet. Trafiken matas utifrån tack vare vilket man kan ta sig tryggt fram på gång- och cykelrutterna i mitten av området.

På höghusområdets västra sida finns ett idylliskt villaområde med även några radhus. Invånarna har gett det namnet "Mjölndalens småhusområde" för att hålla det isär från området vid Hallonbergsvägen som byggdes på 2000-talet, också det mestadels som småhusbygge. Därtill finns det på Mjölndartået ett nämnvärt och prisbe-

Holkkvarnsvägens egnahemsidyll.
Bild Simo Karisalo.

→ Nyare bygg en i Kvarnbäckens västra kant på Hallonbergsvägen.
Bild Simo Karisalo.

I centret har nya högklassiga bostadsbyggen färdigställt i början av år 2009. Bild Simo Karisalo.

Daghemmet Leipuri bredvid kyrkan på Lättan representerar högkvalitativ offentlig byggnadsarkitektur. Huset har ritats av Arkkitehtitoimisto JKMM Ab. Bild Simo Karisalo.

→ Kvarnbäcken har profilerat sig som en idrottsstadsdel. Idrottsparken är bl.a. en av Hesa-cupens huvudscener i Helsingfors. Bild Simo Karisalo.

lönt objekt med bostadsbygge i tegelsten. Och ett synnerligen trivsamt objekt är det också.

Det lönar sig även att bekanta sig med daghemmet Leipuri (Arkitektbyrån JKMM Ab). Daghemmet ligger längs fotgängarleden som korsar höghusområdet Lättan-Kvarnbäcken och leder från Kvarnbäckens metrostation och köpcentrum västerut till det s.k. lilla köpcentret ("pikkuostari"). Det valdes i sin tid till utställningen Suomen Arkkitehtuuria 0203 av Finlands arkitekturmuseum och fick bred publicitet på kultursidorna i Helsingin Sanomat som en av de bästa offentliga byggnaderna i hela landet år 2003!

Under de kommande åren reser sig i det vackra bergslandskapet i Kvarnbäckens södra kant en småhusstad: Kvarnbäckens urbana by i trä. Bild Aaro Arto/ARPT Ab.

I Kvarnbäcken planeras en hel del nytt byggande med målsättningen att även fortsättningsvis utveckla stadsdelen som en mångsidig och trivsamt förort. Speciellt har man som mål att öka tjänsterna och arbetsplatserna vid de goda trafikförbindelserna. För centret, omgivningen kring metrostationen, finns bl.a. färdiga detaljplaner för 5 000 arbets- eller studieplatser. Bredvid har man planerat ett servicecentrum med ny sammansättning som ska ersätta det nuvarande köpcentret. Hela omgivningen kring köpcentret håller på att bli en tätare koncentration med boende och nya tjänster i stället för den traditionella köpcentrumsmiljön från 1960-talet.

På södra kanten reser sig under de närmaste åren Kvarnbäckens urbana by i trä – småhus för 2 000 invånare. Den byggs på skogsklädda berg, men i omgivningen lämnas även fortsättningsvis storartade bergsskogar för friluftsliv och rekreation.

↩ Servicecentret med en ny sammansättning kommer under de närmaste åren att erbjuda mångsidiga affärstjänster samt bostäder med takterrasser på de översta våningarna. Bild Arkkitehtitoimisto Forma-Futura Ab.

Omkring den kommande urbana byn i trä lämnas ståtliga bergsskogar orörda.
Bild Marja Piimies.

MÅNGFORMIGA MELLUNGSBY

Elina Suonranta, Kaisa Karilas

Kvarnbäcken

Mellungsby

1,8 km | 6 min

1,5 km | 2 min

Mellungsby är en av de gamla byarna i Helsingfors socken. På området fanns ett fåtal förortsbostäder redan innan första världskriget och fler kom till i och med frontmannahusen efter kriget. I början av 1960-talet fanns det endast några fristående småhusområden i Mellungsbacka. Numera gestaltar sig området som fem bostadsområden i olika åldrar: Gårdsbacka, Mellungsbacka, Ärving, Tranbacka och Stensböle. På området finns både höghus och trivsamma småhusområden.

Byggandet av Gårdsbacka höghusområde inleddes i början av 1960-talet och förorten för över 20 000 invånare blev klar på bara några år. Gårdsbacka metrostation färdigställdes år 1986, då man även förbättrade köpcentrets område. Genom kompletterande planläggning har man möjliggjort byggandet av nya bostadshus och bl.a. ett nytt seniorcentrum. I samband med utvecklingsplanerna för Gårdsbacka köpcentrum har man planerat komplettering av området med nya affärs-, service- och bostadsfastigheter.

Branschorganisationen
Rakennustuteteollisuus RTT
och Trädgårdsförbundet valde
Klenodparken i Ärving som Årets
miljökonstruktion 2008. Bild Pirjo
Ruotsalainen.

Gårdsbacka är ett representativt exempel på ideologin bakom planläggningen av skogsförorter på 1960-talet och bland planlägningsarkitekterna och byggnadsplanerna som byggde området fanns fler framstående arkitekter från den tiden, som bl.a. Pentti Ahola, Hilding Ekelund och Lauri Silvennoinen. Gårdsbacka

är en aktiv och livlig stadsdel där speciellt ungdomskulturen har plats och verksamhetsfora: skateboardhallen, Kälkparken som lämpar sig för friluftskonserter och goda idrottsplatser. Festivalen Kontufestartit som arrangeras i Kälkparken i slutet av sommaren är ett betydande stads-evenemang. Besökarantalet varierar från 10 000 till 15 000 personer.

Mellungsbacka domineras av höghusen. Den första fasen av Mellungsbacka höghusområde byggdes i decennieskiftet mellan 1960- och 1970-talen längs Mellungsbackavägen och dess sidovägar. Metrostationen togs i bruk år 1989 och innan dess hade man redan inlett bostadsbygget i metrostationens omgivning. På bågge sidorna av Österleden pågår byggandet av det nya bostadsområdet i norra delen av Fallbacka. Man har utarbetat kompletterande planer för både höghusbyggnad och fristående småhus. Arbetet med att utveckla metrostationens omgivning till en

Ståtliga 1960-talsbyggnader på Gungbrädsvägen. Bild Marja Piimies.

attraktiv och mångsidig servicekoncentration pågår. Mellungsbacka gamla köpcentrum håller på att omvandlas till ett livligt centrum för boendeverksamhet, kulturlokalen Mellari.

Ärvings område mellan Gårdsbacka och Mellungsbacka var fram till början av 1980-talet ett småhusområde med bara ett stort höghuskvarter. I och med metron har metrobanans omgivning byggts till ett höghusområde. Området stoltserar med Klenodparken som är byggd kring en bäckfåra i mitten av höghuskvarteret. Parken tilldelades år 2008 priset Årets miljökonstruktion.

Från husen på Gårdsbackagränden har man en flott utsikt. Bild Marja Piimies.

Festivalen Kontufestartit i Kälkparken i Gårdsbacka återkommer varje sommar. Bild Mari-Anne Aronen.

Mellungsbackas största till miljön enhetliga område från återuppbyggnadsperioden är området mellan Hakostarovägen och Isbackavägen i Ärvings.

Bredvid Gårdsbacka byggdes under 1980-talet Tranbacka, som med sina 3 000 invånare representerar småskaligt höghusbygge. Området präglas av att fordonstrafiken och den lätta trafiken är tydligt åtskilda. Kvarteren som har grupperats som gårdsområden korsas av ett trivsamt och tryggt nät av gång- och cykelvägar.

Nytt komplementsbyggande på hörnet av Stensbölebågen och Gårdsbackabågen. Bild Simo Karisalo.

Stensböle bandliknande bostadsområde ligger i västra kanten av Tranbacka, Gårdsbacka och Ärvings. Områdets trumfar är närheten

Mikaelskyrkan, d.v.s. Gårdsbacka kyrka är ritad av arkitekterna Käpy och Simo Paavilainen. Bild Simo Karisalo.

Omgivningen av Hakostaravägen i Ärving. Bild Simo Karisalo.

till naturen och de goda möjligheterna till friluftsliv. Här finns det cirka 5 000 invånare. Bostadshusen är höghus och småhus. I norra delen finns det några tomter för kollektivt byggande och egnahemstomter. Byggandet inleddes i början av 1990-talet. Byggandet av arbetsplatser koncentreras längs Lahtisleden dit man för närvarande bygger ett nytt område med cirka 2 000 arbetsplatser. Mellan bostads- och arbetsplatsområdet finns ett stort parkområde för friluftsliv i vars södra del man bygger en idrottspark med idrottsplaner och andra tjänster. Söder om bostadsområdet, i närheten av den kommande planskilda anslutningen på Ring I och Stensbölevägen planeras det ytterligare bostadsbygge.

Om du i detta skede vill göra en avstickare till det nyaste Helsingfors – Östersundom – är du för närvarande tvungen att fortsätta längs Mellungsbackavägen och kanten av Österleden med cykel eller stiga på bussen på Österleden. Å andra sidan kan du också fortsätta på cykel längs Västerkullavägen och Maratonvägen från Mellungsby centrum till Jakobacka – en av de bäst skötta nordöstliga stadsdelarna. Det finns så klart en direkt bussförbindelse till Jakobacka från Järnvägstorget.

ÖSTERSUNDOM – HELSINGFORS NYASTE EXPANSION ÖSTERUT *Matti Visanti*

Mellungsby

Östersundom

5,9 km | 21 min

5,9 km | 10 min

Helsingfors expanderade 1.1.2009 österut på områden som tidigare hörde Vanda och Sibbo. Området markyta är cirka 26 km². Stadsstyrelsen fattade 2008 ett beslut om att dela området till fem nya stadsdelar. Dessa är Ultuna, Östersundom, Björnsö, Husö och Sundberg. Som helhet kallas området ofta Östersundom på grund av dess centrala läge och långa historia.

På området bor sammanlagt cirka 2 000 människor, varav drygt 1 000 i Ultuna. Det finns enbart ett fåtal arbetsplatser och nästan alla som bor här arbetar på andra ställen. Det finns också mycket lite kommersiella tjänster. Den mest betydande offentliga byggnaden är lågstadieskolan Sakarinmäen koulu. Byggnadsbeståndet består av egnahemshus. De befolkningsrikaste nya egnahemshusområdena är Landbo i Ultuna norr om Borgå motorväg samt Björnsön på områdets södra kust. Det finns inga höghus. De för den gamla byggnadskulturen mest betydande byggnaderna är Östersundom herrgård, Östersundom kyrka (som nu är Helsingfors äldsta byggnad) och Husö herrgård. Utöver dessa har också Björkuddens gods kulturell betydelse. Där tillbringade Zachris Topelius sina 20 sista levnadsår.

Östersundoms kulturlandskap
breder ut sig på båda sidorna
av Nya Borgåvägen. Bild
Simo Karisalo.

Området korsas av Borgå motorväg och Nya Borgåvägen. Ring III som upphör vid Nordsjö storhamn ligger i områdets västra kant. De lokala vägarna är småskaliga och sköts till stor del av privata samslutningar för vägunderhåll.

→ Till kulturlandskapet hör Östersundom herrgård.
Bild Simo Karisalo.

I Östersundom finns både gamla åkerfält och nya egnahemsområden, i bilden landbo. Bild Simo Karisalo.

Terrängen är backig jämfört med Helsingfors i övrigt. Bergiga backar turas om med dalsänkningar. Ett betydande naturobjekt är skogsområdet i regionens norra del som kallas Sibboskogen och som fortsätter norrut till Vanda och Sibbo områden. Ett annat betydande naturobjekt bildas av de låga havsvikarna med vassruggar i områdets södra del. Vikarna hör till naturanätverket på grund av sitt

fågelbestånd. Även åkrarna som har odlats i hundratals år hör till landskapsbilden.

Området inkorporerades med Helsingfors för att underlätta stadens bostadssituation. Planeringen inleddes 2008 i Helsingfors stadsplaneringskontor. Viktiga utgångspunkter för planeringen nämndes redan vid beredningen av inkorporeringsprocessen. I december 2008 godkände Helsingfors stadsplaneringsnämnd de preliminära planeringsprinciperna för Östersundom. Målet är att bygga en småhusstad dit Helsingfors metronätverk ska förlängas. Målsättningen med metron har sedermera utvidgats på så sätt att man även utreder offentlig trafik som baseras på en snabbspårvagn. Kombinationen av en småhusstad och metron producerar en stadsstruktur som man tillsvidare inte har erfarenhet av i Finland. Därför kommer det urbana småhuset som hustyp att vara ett speciellt föremål för intresse. Det väsentliga är att den för närvarande vackra landsbygden utvecklas till en vacker stad.

År 2008 utfärdade stadsstyrelsen byggnadsförbud för hela området med vissa små undantag för att utarbeta en ny generalplan. Den behövdes eftersom de gällande planernas utgångspunkter avviker väsentligt från Helsingfors målsättningar. Till generalplaneområdet hör området som inkorporerades med Helsingfors och därtill en del av sydvästra Vanda samt Granö i Sibbo. Generalplanen är därmed gemensam för tre kommuner. Målsättningen är att generalplanen färdigställs år 2012.

Bild Simo Karisalo

JAKOBACKA – EN STADSDEL PÅ STRANDEN AV DET FORNA YOLDIAHAVET

Tuomas Eskola

Järnvägstorget

Jakobacka

14,3 km | 50 min

13 km | 25 min

Mellungsby

Jakobacka

3,1 km | 11 min

3,5 km | 12 min

Jakobacka ligger i nordöstra Helsingfors på området mellan Lahtis motorväg och Borgåleden. Området har cirka 5 700 invånare. Jakobacka består av två bostadsområden som domineras av höghus och som huvudsakligen är byggda på 1960–70-talen. Mellan dessa finns det ett område för offentliga och kommersiella tjänster. Områdets namn härleds från det svenskspråkiga namnet Jacobsbacka som nämns för första gången redan i storskifteskartan från år 1775. Jacobsbacka som avses här befinner sig emellertid en aning norr om det nuvarande höghusområdet.

Planläggningen av distrikten som ett höghusområde inleddes i början av 1960-talet, då skogsförortsideologin var den dominerande trenden i planeringen av bostadsområden. Detaljplanen över södra Jakobacka som utarbetades på basis av Erik Kråkströms och Ahti Korhonens planer färdigställdes år 1965. De långa lamellhusen i områdets södra del har placerats i den bergiga terrängen omsorgsfullt i enlighet med terrängens höjddimensioner. Själva byggnaderna har ritats av Esko Hyvärinens och Erkki Helamaas arkitektbyråer. Punkthus kunde inte placeras i områdets södra del på grund av säkerhetsnivåerna för Malms flygplats. Norra delen av Jakobacka som

Vackra gårdar i Jakobacka. Bild
Simo Karisalo.

Trivsamma vyer mot en parkgård intill Jakobacka häll. Bild Simo Karisalo.

har byggts senare representerar den nästa fasen i förortsbyggandet och ett byggnadssätt som baseras på rätvinklig placering av byggnaderna. Där har planläggningen styrts mer än dittills av rationaliseringen av produktionssättet och kostnadseffektiviteten i byggandet.

När byggandet av höghusen inleddes fanns det på området några tiotal frontmannatomter som fortfarande representeras bl.a. av det nuvarande Bergssidans område. Södra Jakobacka byggdes på basis av entreprenadtävlingar, vilket skiljer det från de senare förorterna där man övergick till modellen med områdesbyggande. Som konstruktörer i Jakobacka var byggentreprenörerna Hartela och Arvo Westerlund.

Höghusen som har inpassats i södra Jakobackas bergiga terräng tillhör numera Jakomäen kiinteistö Ab. Bostäderna är stadens hyreshus. I dessa bostadsfastigheter har det sedan mitten av 1990-talet pågått ett omfat-

tande totalrenoveringsprojekt som har allt som allt rört över 30 höghus. Bostadshusens utseende och utrustningsstandard har förbättrats avsevärt och området belönades med bl.a. det riksomfattande fasadpriset år 2004.

I mellersta Jakobacka finns en koncentration av offentliga och kommersiella tjänster med mångsidig tjänstenivå. Man kommer i fortsättningen att satsa speciellt på förbättringen av näromgivningen av detta område och man eftersträvar att utveckla området som ett gemensamt vardagsrum för hela Jakobacka. Av de offentliga tjänsterna finns på området ett bibliotek, ett daghem, en grundskola med låg- och högstadium, ett kapell, en hälsostation, seniorernas servicehus, en idrottspark, en lekplats för barn

Nästan alla stadens hyresbostadsbolag har förnyat sitt utseende till 2000-talet. Bild Simo Karisalo.

Jakobacka centrum ska under kommande år utvecklas i en riktning som gynnar speciellt fotgängare och cyklister.

Flygfoto:

© stadsmättningsavdelningen, Helsingfors.

samt Jakobacka simhall. För de kommersiella tjänsternas del har området kring Jakobacka köpcentrum bevarat sin attraktionskraft väl. Den mångsidiga och stora dagligvaruhandeln och de små affärerna i dess direkta närhet skapar ett livligt lokacentrum.

Naturen i Jakobacka är mångfaldig. På södra Jakobackaberget syns fortfarande Yoldiahavets ca 7 000 år gamla strandbryn. Det urskiljs i terrängen som en zon med runda strandstenar på bergets norra och nordvästra sida. Jakobackaberget reser sig 62 m ovanför havet och är Helsingfors högsta naturliga punkt. I södra ändan av Jakobacka, i Grävparken kan man bekanta sig med fästningsutrustning från första världskriget och öster om Klapperstensvägen finns Slåttmossens kärr som är

Helsingfors största naturenliga våtmark. Området fredades år 1995 till ett naturskyddsområde. På kärret finns en naturstig och spänger. Grustäckerna norr om kärrområdet är en populär vistelseort för lokalinvånarna under sommaren. Dammarna i grustäckerna fungerar som invånarnas badbassänger. Även det omfattande skogsområdet norr om Jakobacka bjuder på upplevelserik rekreation. På området finns bl.a. en fridlyst lund med hasselbuskar och det är även känt bland fågelentusiaster för fågelbeståndets artrikedom.

Idrottsparken är en viktig mötesplats i området speciellt på sommaren. Bild Tuomas Eskola.

Numera är Jakobacka ett bra exempel på en trivsam helsingforsisk förort. "Tydligt bättre än sitt rykte", som lokalborna uttrycker saken. Det kan också nämnas att det inte är fråga om en stagnerad obygd, utan det till invånarstrukturen mest mångkulturella bostadsområdet i Helsingfors.

I detta skede antar vi att du är på väg tillbaka till innerstaden från Mellungsbacka metroförgrening via Östra centrum. Det bästa sättet att ta sig till vårt nästa mål, Kasberget, från Östra centrum är med cykeln längs den vackra rutten förbi Marudds koloniträdgård eller med bussen från antingen Östra centrums eller Hertonäs metrostation.

Till den sydligaste ön i denna guide, Degerö, kommer du om du cyklar vidare längs de vackra havsstränderna från Kasberget eller Hertonäs. Du kan självklart återigen ta bussen från Hertonäs metrostation.

Det västligaste östra objektet i vår guide är Brändö.

KASBERGET – PARKER OCH GATOR SOM SAGOR

Barbara Tallqvist

Östra centrum

Kasberget

2 km | 7 min

1,8 km | 8 min

Kasberget är en förtjusande skogsförort som klättrar upp på bergsryggen. Kasberget byggdes huvudsakligen under 1950–60-talen och de tre–fyra våningar höga husen på området ligger fritt utspridda i terrängen. I mitten av området finns en kyrka och ett köpcentrum. Gatunamnen härstammar mestadels från sagor: Det finns prinsar och prinsessor, Rödluvan och Askungen, Tummeliten och Dunungen. Saganlandets kvarter omringas på södra och västra sidan av Kasbergets egna parker med många olika slags aktiviteter.

Vi startar vår promenad i norra ändan av Kasbergsvägen – inte långt från Igelkottsvägens metrostation – där den av arkitekterna Timo och Tuomo Suomalainen (som ritade Tempelplatsens kyrka) ritade läroanstalten för servicesektorn ligger. Där kan man äta god mat i skolans restaurang, köpa bröd eller bakelser eller varför inte kläder i försäljningsståndet vid linjen för klädtillverkning. Vi kliver uppför backen varvid höghusens gavlar skymtar bland träden.

Vi anländer till korsningen av Kaskärrsvägen omkring vilken Kasbergets centrum gestaltar sig. På norra sidan finns kyrkan i rött tegel som har ritats av arkitekten Lauri Silvennoinen (1970) och öster om kyrkan ungdomsgården, seniorens servicehem och lekparkens verksamhet. Väster om vägen ligger det egentliga köpcentret i vilket det finns en

Varje vår firas
Körsbärsblommefesten i
Kasbergets park, till vilken den
japanska trädgården hör.
Bild Marja Piimies.

gammal apoteksbyggnad som ska bevaras (själva apoteket har dock flyttat till Hertonäs centrum) och runt den lilla skvären två alldeles nya dagligvarubutiker. De nya affärsbyggnaderna signalerar om att Kasbergsborna vill använda det egna köpcentret, vilket är förträffligt med tanke på områdets framtid. Norr om affärerna finns ett höghus med ettor i vars bottenvåning bl.a. en cykelaffär, en blomhandel, en bokhandel och en datorhandel driver sin verksamhet. Söder om

Bergtrollsvägen. Bild Marja Piimies.

Kaskärrsvägen ligger även en låg affärsbyggnad som dock med tiden kommer att ersättas med ett fyravåningshus.

Vi fortsätter österut längs Kaskärrsvägen. Framför oss på vänster sida syns Marudds koloniträdgård och bakom den Östra centrum. Vi tar dock redan tidigare en högersväng in på Krejarsgränden och tar oss förbi ett litet trähus från år 1853. Det flyttades till Kasberget från Tammerfors på 1950-talet och användes som andelshandelsmuseum tills det tömdes på 1980-talet. Efter att ha stått tomt länge togs huset i början av 2000-talet i bruk för boende. Annars hade det förfallit slutgiltigt.

Vi fortsätter till Strömsviksparken på östra och sydöstra sidan av Kasberget. Området är en stor park vid havet. I dess norra del finns andelshandlarnas takorganisations (Kulutusosuuskuntien Keskusliitto, KK) institut som ursprungligen byggdes på 1950-talet och som nu

Trivsamt bostadsbygge på
Askungens väg. Bild Marja Piimies.

varsamt och stilenligt har renoverats för och används av Östra Helsingfors musikinstitut. Där kan man titta in för en konsert. Musikinstitutet är Helsingfors juniorstråkers eget institut. I skolan finns även vanliga musikinriktade skolklasser. På stranden i parken finns den på 1880-talet uppförda Ströms herrgård, vars byggnad har renoverats för Helsingfors bildkonstskola som erbjuder barn och unga konstundervisning. I slutet av varje termin kan alla besöka konstutställningarna.

Efter konstupplevelsen kan vi rikta våra steg mot stranden och Ströms båthamn där det på våarna råder ett livligt vimmel då småbåtarna rustas upp och sjösätts. I Ströms hamn finns flera båtklubbar. Från hamnen fortsätter vi söderut och vandrar längs stranden av den nyligen byggda Tammelunds kanal som separerar Kasberget och Tammelund från varandra och vidare förbi den fina klibbalsskogen till Porovikens strand. Där finns den rymliga och upprustade Porovikens park på Kasbergets södra kant. På gatans norra sida blir Porovikens låg- och högstadieskolor och Kasbergets trivsamma lilla bibliotek kvar.

→ Elegant bostadsarkitektur på Tummelitsens väg. Bild Marja Piimies.

→→ Vattentornet håller vakt över husen på östra randen av Askungens väg. Bild Marja Piimies.

Vi svänger mot norr. I västra Kasberget finns en åsskog som börjar med en låg äng i södra delen. Här finns det bland annat en inhägnad hundpark och en agilitybana för hundar. Vi tittar på hundarnas förehavanden och fortsätter sedan norrut. Nu ser vi framför oss körsbärsparken med popplar på den nedre slutningen och längre upp hundratals körsbärsträd skänkta av japaner som är bosatta i Finland och japanska företag. Längst uppe syns björkar och ekar. Efter denna vackra parkskog fortsätter vi förbi Kasbergets vattentorn och

Askungens lekpark och anländer till en park i japansk stil. Parkens delar är: Lilla blåa drakens trädgård, Röda Fenix-fågeln trädgård, Vita tigerns trädgård och Svarta sköldpaddans parkskog. Det lönar sig att stanna kvar en stund i parken och njuta av atmosfären.

Efter att ha njutit av lugnet och skönheten i den japaninfluerade trädgården kan vi fortsätta längs Kasbergsvägen till vår norra startplats. Vi kan också vända om och gå norrut in i skogen och då passerar vi professor Aarno Ruusuvuoris lågstadieskola på Bergtrollsvägen. Via bergsskogen hamnar vi på en stig som leder genom industriområdet tillbaka till Igelkottsvägens metrostation. Vi kan vara nöjda med dagen som har varit full av olika impulser och upplevelser.

Mer om Kasberget kan du läsa i bl.a. stadsplaneringskontorets publikation "Roihuvuori. Alueen arvot ja ominaispiirteet. Rakentamistapaohjeet." och Kaarina Hulkkonens bok med namnet "Roihuvuori". I Wikipedia hittar man Otto-Ville Mikkelas utmärkta artikel om Kasberget.

HERTONÄS – *Siv Nordström ja Timo Karhu*

URBAN TRIVSEL OCH FLITIGT ARBETANDE

Hertonäs

2,4 km | 9 min

2,4 km | 9 min

Hertonäs är en av de äldsta byarna i Helsingfors socken. Där fanns det ett flertal gods redan på medeltiden. Hertonäs herrgård och i synnerhet dess park är historiskt och landskapligt värdefulla områden. I herrgårdens huvudbyggnad finns ett museum och på våren och sommaren lyser de färggranna planteringarna i parkens formträdgård.

Efter inkorporeringen av området år 1946 byggdes det nya typer av bostadsområden på stadens nya inkorporeringsområden: förorter, varav Hertonäs var en av de första. På området fanns då en hamn och ett stort industriområde.

Eastend – småhuskvarteren i Hertonäs strand. Bild Simo Karisalo.

Bild Simo Karisalo

Det gamla Hertönäs är en kombination av mångformigt höghus- och småhusbygge med sina frontmannahus som skyddas i detaljplan. Bild Simo Karisalo.

Det till arkitekturen och byggsättet enhetliga höghusområdet i västra Hertönäs byggdes under en kort tidsperiod på 1950-talet. Byggandet expanderade snabbt till Kasberget och tillsammans utgjorde höghusområdena i början av 1960-talet det största bostadsområdet i förorterna. Den tidstypiska stilen där byggandet följer terrängformerna har bevarats i sin ursprungliga utformning speciellt på Igelskottsvägens hyreshusområde. Småhusområdet i västra Hertönäs är byggt i den bergiga och omväxlande terrängen och är ett av de bäst bevarade områdena från återuppbyggnadstiden i Helsingfors. Omgivningen som representerar efterkrigstidens egnahemshusbyggnad är kulturhistoriskt värdefull och skyddad i detaljplanen. Jä-

Hertonäs är centrum för bilhandeln men där finns även ett flertal andra viktiga företag såsom det finska företaget inom hälsoteknologi, Planmeca. Bild Simo Karisalo.

I företagsdistriktet finns även företaget som alla känner till, Marimekko. Bild Patrik Lindström.

gatorget bildar stadsbildens mittpunkt i västra Hertonäs. På torgets östra sida ligger Hertonäs folkskola som ritades av Jorma Järvi år 1953. De viktigaste kommersiella tjänsterna finns numera runt metrostationen, vars stadsbild kommer att genomgå en kraftig förändring inom den närmaste framtiden. Hertonäs gamla köpcentrum bredvid metrostationen revs 2008. I dess ställe bygger man bostadshöghus. Man ska även bygga om metrostationen och utveckla området som stadsdelscentrum.

Hertonäs företagsdistrikt är ett av Helsingfors största enhetliga arbetsplatsområden. På området har det traditionellt funnits huvudsakligen industriell verksamhet, men kontorsbyggnader och kommersiell verksamhet är på kommande. Tjänsterna på området håller även de på att ändras i en allt mångsidigare riktning och till företagsdistriktets södra del planeras nu bostäder i höghus längs Abraham Wethers väg. Marimekkos fabrik är känd för både sin arkitektur och för textilerna som trycks där och fabriksförsäljningen lockar design-

intresserade kunder till området. På området finns även huvudkontor för andra framgångsrika företag som exempelvis Planmeca Ab och Rautaruukki Abp. Bilförsäljning och annan affärsverksamhet i anslutning till bilism har också koncentrerats starkt till Hertonäs.

Hertonäs strand är ett maritimt bostadsområde som har byggts sedan 1990-talet på platsen av den tidigare hamnen. Målet har varit att skapa ett trivsamt innerstadsliknande bostadsområde. Områdets stomme är samlingsgatan som löper runt Andberget. För att göra

Hertonäs strand är maritimt boende som bäst. Bild Simo Karisalo.

samlingsgatan livligare har man fäst speciell uppmärksamhet vid dess karaktär, tjänster och detaljer. Kvarteren är rätt slutna och skyddar därmed området från trafikbullret och havsvindarna. De slutna kvarteren och femvåningshusen längs gatan stärker föreställningen om ett urbant område. I kvarterens inre delar och vid havet är bygandet lägre, på Andberget i sin tur högre, vilket betonar berget som reser sig mitt i området. Områdets centrala parkområden ligger vid havet i Torsnäs park samt längs Båtsviksallén på Andberget och i idrottsparken. En gång- och cykelled som då och då öppnas till kvartersparker och skvärer förenar områdets storkvarter med varandra. Längs den ligger största delen av områdets offentliga tjänster såsom daghemmen och skolorna. Hertonäs strand är snart klar och det slutliga invånarantalet är cirka 9 500. På Skepparvikens område planeras husbåtar, flytande bostäder och ett nytt båtcenter.

Hertonäs herrgård är det äldsta Hertonäs strax intill företagsdistriktet och Hertonäs strand. Bild Simo Karisalo.

↖ En idéavling år 2008 om Hertonäs metrostations område resulterade i denna vinnande vision om hur Hertonäs centrum kunde se ut i framtiden. Bild Arkkitehtuutoimisto B&M Ab.

DEGERÖ – STADSDELSÖN

Inga Kåhre-Maury

2,6 km | 9 min

2,4 km | 9 min

På Britagränden finns ett av Helsingfors första terrasshus. Bostäderna har utsikt över havet och Vårdö. Bild Marja Piimies.

Degerö kanal har en hel del skärgårdstrafik på sommaren, bl.a. sightseeingfärjor som avgår från Salutorget. Kanalen skiljer åt Degerö och Tammelund. Bild Marja Piimies.

Degerö är en stor, bergig ö vid kustens urgamla vattenrutt. Från medeltiden till 1800-talets slut var Degerö en skärgårdsby med fiskarbosättning och några stora gods med sina huvudbyggnader. På 1800-talet började man bygga sommarvillor, ofta med fina trädgårdsarrangemang, för välbärgade Helsingforsbor på de vackra stränderna. Ett flertal villor finns fortfarande kvar, en del av dessa i stadens ägo.

Under 1900-talets första halva började det uppstå åretruntboende i egnahemshusen. Småhusområdena har senare kompletterats och utvidgats. Stränderna har emellertid mestadels lämnats obbyggda som

Arkitekt Olli Kivinens fina 1960-tals bostadsområde i västra Uppby. Bild Marja Piimies.

➤ Sympatiska bostadskvarter på Fladabågen. Bild Marja Piimies.

Den gamla villan Laajaranta är Kasbergets församlings allaktivitetslokal i slutet av Humleuddsvägen. Bild Marja Piimies.

allmänt rekreationsområde och många av strandvillorna som ägs av staden används av föreningar. På lämpliga ställen har man även byggt båthamnar, varav den största i Storfladans vik.

Höghusbyggandet på Degerö inleddes på 1960-talet. På 1970- och 1980-talen byggdes en stor del av öns nuvarande bostadsbestånd. Höghuskvarteren, varav en del har inpassats skulpturalt i den kraftiga bergsterrängen, representerar sin tids högklassiga arkitektur. Kvarteren sydväst om Hundholmsvägen och Mjölövägen är arbeten från professor Olli Kivins byrå. Även huvudgatans motorvägavsnitt

Degerö kyrka invigdes år 2003. Kyrkan är ritad av arkitekterna Kari Järvinen och Merja Nieminen. Dess huvudsakliga byggmaterial är trä. Bild Marja Piimies.

på Degerövägen återspeglar 1960–70-talens tankesätt, om än kanske inte på ett lika lyckat sätt.

De kommersiella och offentliga tjänsterna är koncentrerade på öns norra del på före detta Uppby gods marker. I centret påminner en gammal tall med säregen form och hembygdshuset i trä, Uppbyhuset (Uppbys huvudbyggnad från 1800-talet), om historien. Den flerfaldigt prisbelönta kyrkan samt den högklassiga byggnaden för hälsovårdscentralen i sin tur är representanter för modern arkitektur. Enligt planerna ska man på 2010-talet bygga ett nytt köpcentrum som ger ett lyft åt Degerö centrum och på platsen av det gamla köpcentret kommer nya bostadshus.

Degeröborna är fästa vid sin stadsdel som vars stora fördelar de upplever närheten till naturen och lugnet. De tar aktivt ställning till planeringsfrågorna beträffande sin stadsdel och tillför sin lokalexpertis. Samarbetet har varit givande i många projekt.

Snart går Degerö över till en ny fas och samtidigt kommer vyerna från Helsingfors centrums södra stränder österut att ändras. De stora oljecisternerna som sedan 1920-talet har dominerat stranden på andra sidan av Kronbergsfjärden ger på 2010-talet plats åt Kronbergstrandens mångsidiga område. Utöver det omfattande bostadsbyggandet kommer till området bl.a. funktioner med koppling till dess maritima läge. Man har som avsikt att ansluta Kronbergstrand till innerstaden med en bro för spårtrafik och lätt trafik. På så sätt får även resten av Degerö en ny dimension och en allt fastare anslutning till Helsingfors udde.

På västra Degerö byggs det nya området Kronbergsstranden. Planbild över Håkansviken, stadsplaneringskontoret, projekt Kronbergsstranden.

Helsingin kaupunki
Kaupunkisuunnitteluvirasto

Asemakaavaosasto
Kruunavuorokanta projektin

BRÄNDÖ – FRÅN ETT VILLASAMHÄLLE TILL NUTID

Siv Nordström

Degerö

Brändö

2,6 km | 9 min

4,1 km | 16 min

Den i 1900-talets början rådande tanken om en villastad gav upphov till samhället på Brändö som under årens gång har fått en elitistisk stämpel som avviker från de övriga stadsdelarna. Till områdets parkliknande omgivning har även flera länders ambassader sökt sig, vilket ger stadsdelen en internationell karaktär.

Brändö var de första åren ett villastadsbolag när det 1907 grundade bolaget Brändö Villastad tog över markerna i sitt ägo. Arkitekten Lars Sonck utarbetade en detaljplan för området och följde härvid idealet för en engelsk trädgårdsstad. Brändö var ansluten till egentliga Helsingfors från och med 1919 med en bro på vilken spårvagnen åkte. Innan bron byggdes transporterades spårvagnarna till ön med en ångflotte. Från år 1922 var Brändö en självständig kommun och när man kom in på 1930-talet höll Brändö redan på att formas till ett bostadsområde med högt anseende. På detta inverkade villastadens goda ekonomi som kunde hålla nere skatteöret, vilket lockade förmögna invånare. År 1946 inkorporerades Brändö trots invånarnas stränga motstånd med Helsingfors stad liksom de övriga förstadsorterna.

Brändö är en villastadsdel.
Bild Marja Piimies.

På 1950–60-talen byggdes en ny bro och Österleden som går genom Brändö. Österleden klöv villaområdet i två delar. Samtidigt

Brändö Domus, bostads- och affärshuset vid Brändövägen byggdes åren 1915–16 och var fram till 1960-talets början det enda höghuset med bostäder på Brändö. Bild Marja Piimies.

↘ Ribbinghof – Armas Lindgrens radhus på Brändövägen – är Finlands första radhushelhet. Bild Marja Piimies.

Brändö kyrka ligger mitt i byn, och klockstapeln på bilden reser sig på den högsta punkten. Från backen erbjuds en vy över den nedanför liggande Gloviken och vidare över det öppna havet. Bild Marja Piimies.

byggdes på öns mittdel ett höghusområde i enlighet med dåvarande ideal för stadsbygge på basis av detaljplanen som arkitekten Olli Kivinen hade utarbetat.

En avsevärd del av Brändös gamla byggnadsbestånd har bevarats. Av den tätare stadsstrukturen som planerades för ön förverkligades endast Ribbinghovs radhus och bostadshöghuset Domus. Ribbinghovs radhus som byggdes åren 1916–17 på slutningen som reser sig på Gloets axel var de första i sitt slag i vårt land. Bevarandet av de mest värdefulla byggnaderna och omgivningshelheterna på det kulturhistoriskt betydande villaområdet har tryggats med en detaljplaneändring som gjordes på 1980-talet. Merparten av villaområdets byggnader som byggdes före kriget är skyddade, och även en del av områdets nyare byggnadsbestånd skyddades på 2000-talet.

Till Brändö ansluts rekreationsområden som är viktiga för hela Helsingfors: friluftsområdena Blåbärslandet och Stenudden samt Högholmens djurpark som grundades år 1890. På Brändö finns även en egen begravningsplats, Vilan.

I framtiden kommer man på Brändö att utforska tunnelbygge för Österleden och metron samt byggandet av bostäder och affärslokaler på området som frigörs.

Brändö Casino är beläget på sin egen ö, Valen, söder om Wihuriplatsen. Bild Marja Piimies.

↑↑ Nya stadsvillor som har inpassats i slutningen på Brändö villaområde på Risto Rytis väg. Bild Marja Piimies.

← På Risto Rytis väg finns även höghusbyggen i rött tegel som är typiska för mellersta Brändö. Bild Marja Piimies.

Från järnvägsstationen kan man även ta sig längs stambanan – hela rikets huvudåder – mot de nordöstliga förorterna: Åggelby, Malm, Mosabacka, Stapelstaden o.s.v. och vika av till Rönnebacka – dit även Buss-Jokern kör – och till Brobacka på Vanda ås strand.

Åggelby gamla stationsbyggnad
som inte längre används
som station härstammar från
1900-talets början. I byggnaden
finns numera kontors- och
servicelokaler. Bild Marja Piimies.

ÅGGELBY – FRÅN ETT VILLASAMHÄLLE TILL EN STAD *Markku Hietala*

Järnvägstorget

Åggelby

7,9 km | 28 min

7,9 km | 10 min

Fazers villa på Töllebacken. Villan flyttades till sitt nuvarande läge från Terijoki i mitten av 1800-talet. Villan köptes som sommarbostad av garvaren Eduard Fazer år 1870. Sedermera har ägaren skiftat. Villan med tillhörande gård har bevarats i sitt ursprungliga skick rätt väl. Bild Marja Piimies.

Åggelby – Oulunkylä – som tillhörde Helsingfors socken styckades till sommarvillatomter för stadens ämbetsmannafamiljer redan på 1800-talet. Efter att stationen färdigställdes år 1881 blev bostäderna snabbt åretrunthus. År 1921 blev Åggelby en självständig kommun. Villabygget genererade en mångformig omgivning där snickeristilen och villor som hade flyttats från Terijoki turades om. I det färggranna samhället bodde många konstnärer.

Efter inkorporeringen av området år 1946 planlagdes kommunen i huvudsak som egnahemsområden och rymliga höghusvarter: Ännu

Åggelby societethus har använts som bl.a. restaurang, bostadshus, Åggelby Pop/Jazz Konservatorium och numera som invånarhus. Bild Marja Piimies.

under 1950-talet var det mesta av byggnadsbeståndet stora trävillor. En del av dessa finns fortfarande kvar speciellt på Grindbackas sida, några även väster om järnvägen. Den ordagrant mest synliga av dessa på stambanans östra sida i Grindbacka är före detta Åggelby Societethus som numera är ett invånarhus. På 1950-talet byggdes det höghus till Åggelby i närheten av järnvägsstationen och byggnadsgruppen för Gustavsgårdens äldreboende i knuten av Tusbyvägen och Ståthållarvägen. Den första detaljplanen bekräftades år 1952.

På 1970-talet restes norr om den nuvarande Ståthöllarvägen Dammens tidstypiska höghusområde – elementhus med trevåningar och platt tak och utan hiss i öppna, s.k. väderkvarnsvärter. I slutet av 1980-talet byggdes det rikligt i Åggelby och de tomma tomterna i synnerhet på Grindbackas delområde fylldes med stora egnahems- och radhus. De nyaste bostadsområdena är Grinddalen som blev klart på 1990-talet, ett höghusområde som gränsar till Åggelby koloniträdgård med cirka 1 400 invånare samt Hankkijabackens område som färdigställdes år 2003.

Holmbergs hus på Larin Kyöstis väg är ett bostadshus. Bild Marja Piimies.

Vanda å med sina strandparker och motionsleder samt Lillforsens badstrand är de viktigaste rekreationsområdena i Åggelby. I idrotts-parken kan man åka skridskor på en konstisbana som var den första i sitt slag i Helsingfors. På sommaren används konstisbanan som tennisplan. Till idrottsparken har man koncentrerat ytterligare aktiviteter inom issport; där finns en träningshall för ishockey och en till är på väg. På idrottsplanen finns uppvärmt konstgräs, vilket möjliggör fotbollsspelande året om.

↘ Gustafsgårds åldringscentrum torde vara den bäst kända servicecentralen i Helsingfors. Bild Marja Piimies.

Dammens trivsamma, gröna bostadsområde. Bild Marja Piimies.

I Åggelby centrum i närheten av utmärkta bussförbindelser och stationen finns en koncentration med kommersiella och offentliga tjänster – affärscentrumet och biblioteket som färdigställdes år 1987 samt hälsostationen och servicehuset från 1993. Via Åggelby centrum har man dragit linjen för den tvärgående bussen mellan Östra centrum och Hagalund, Jokerlinjen. Man planerar att ersätta den nuvarande, mycket populära rusningsbusslinjen med spårtrafik.

I västra kanten på bågge sidorna av stambanan har det bildats och bildas fortfarande en effektiv koncentration av kontorshus. Områdets läge där stambanan och Tusbyvägen korsar varandra gör att det lätt kan nås i trafikavseende.

Nyare bostadsbygge i Grinddal. Bild Marja Piimies.

Lillforsens badstrand i Vanda ås utbuktning. Byggnaden med duschar och omklädningsrum samt atriumgård. Bild Marja Piimies.

RÖNNBACKA – *Riitta Salastie, Taru Tyynilä* 2000-TALET'S UTSIKTSSTAD

3,9 km | 14 min

4,1 km | 23 min

Rönnbacka planerades och byggdes huvudsakligen under åren 1959–1965. Det var ett av de första objekten för områdesbyggande i Finland. Planeringen inleddes år 1959 då Helsingfors stadsfullmäktige beslöt att överlåta Aarnikkabackens område, cirka 65 hektar, för byggandet av området. Detaljplanen ritades av arkitekten Olli Kivinen, en av tidsperiodens ledande planarkitekter.

Rönnbacka detaljplan var den första och den enda rena detaljplanen med s.k. områdesceller. Planen baserades på fem områdesceller som planerades som enskilda helheter med var sin närbutik. Cellerna ligger längs återvändsgator; två på det högre berget i sydväst, två i områdets nordöstra del och den femte bostadscellen på det låglänta området i områdets norra del. Köpcentret i södra ändan av dalen som korsar Rönnbacka utgjorde områdets hjärta.

Vid sidan om att värna om den naturliga omgivningen har Kivinen detaljplan som grund att utnyttja områdets naturliga former och att tillämpa den internationella funktionalistiska stadsplaneringens traditioner i det finländska landskapet. De fristående stora höghusen är belägna mitt i stora grönområden.

Byggandet av Rönnbacka delades jämt mellan två byggherreorganisationer. Bostadsbyggbolaget Haka fick ta sig an områdets

Bilden berättar allt om vyerna från fönstren i Rönnbacka. Bild Simo Karisalo.

nordöstra del och bolaget för social bostadsproduktion (Sato) den sydvästra delen. Arkitekttävlingen som arrangerades om Sato-området år 1960 vanns av arkitekten Lauri Silvennoinen. I sitt förslag vidareutvecklade han Olli Kivins planläggningsidéer.

Rönnebacka var även ett av de första objekten för betongelementbyggande i Finland. Elementbyggandet sågs som ett sätt att bygga högklassiga, moderna bostäder förmånligt. I Rönnebacka kopplades den nya byggtekniken till ett Hagalundaktigt ideal om trädgårdsstaden. Man ville skapa en hälsosam och naturnära förort i Rönnebacka. På 1970-talet kompletterades området med en ny höghusgrupp på Örstensvägen. Därtill har området kompletteringsbyggts även på 1990-talet. Områdets kyrka i röd tegelsten som ritades av arkitekten Esko Korhonen uppfördes 1976.

Rönnebacka är ett välbevarat exempel på en finländsk skogsförort från 1960-talet som på tiden då den byggdes även fick erkännande från arkitektkåren. Området representerade en ny modell av industriellt bostadsbyggande och var föregångare i elementbyggandet. Områdets värden är kopplade till såväl detaljplanens helhetlighet som bostädernas grundplaner och den högklassiga arkitekturen. Numera är Rönnebacka ett av Helsingfors DoCoMoMo-områden (en internationell organisation som grundades år 1989 med syfte att värna om och forska i den moderna arkitekturen) tillsammans med Sahanmäki i Mänsas, Olympiabyn och Bakre Tölö.

Rönnebacka är den första betongförorten från 1960-talet i Helsingfors som man har skyddat med detaljplan. Trots det senare tillkomna tilläggsbyggandet kan man ännu tydligt gestalta detaljplanens ur-

Rönbackas planlösning, landskap och byggnader är skyddade. Bilder Simo Karisalo.

Under temaåret 2004 "lasten ja nuorten vuoro vaikuttaa" (Barnens och ungdomarnas tur att påverka) kom ungdomarna med idéer om en ungdomspark till området. På basis av idéerna förverkligades en mångsidig park år 2009. Bild Päivi Kaartinen.

sprungliga konstellation. Tillsammans bildar byggnaderna och landskapet i Rönnebacka en storskalig skulptural helhet som numera även skyddas i detaljplanen.

Detaljplanearbetet föregicks av ett täckande inventerings- och bedömningsarbete i samband med vilket man utvecklade bl.a. nya begrepp inom skyddandet. Den nya analysbegreppsapparaten påverkades av uppfattningen om storlandskap och skogsstadsideologin som dominerade under tiden av byggandet. Utöver byggnadsbeståndet har man delvis skyddat omgivningen som bildas av planteringarna och skogen: landskapets och byggnadernas dialog som en väsentlig del av 1960-talets arv. Förutom bostadsbyggnaderna från

Utbyggnadsplaner för köpcentret.
Bild Arkkitehtitoimisto O+O (Veikko
och Johanna Ojanlatva).

1960-talet skyddar detaljplanen köpcentret (Kaija och Heikki Siren 1963) som representerar områdets ursprungliga byggnadsbestånd samt de ursprungliga 1960-talsskolorna på området. För grönområdenas del gäller skyddsföreskrifterna skyddandet, utvecklingen och skötseln av landskapets centrala delar, parker, skogsgårdar och viktiga grönzoner och långa utsikter.

På området uppgjordes år 2009 en arkitekturstig om vilken det finns information på Internet, på sidan: www.hel.fi./lahioprojekti/pihlajamaki_arkkitehtuuripolku samt en karta i slutet av boken.

Förutom sin arkitektur är Rönnebacka känd för sin bluesevent som återkommer varje sommar: Pihlajamäki goes blues. Evenemanget har blivit näst intill ett massevent.

Evenemanget Pihlajamäki goes blues som återkommer varje sommar i Glimmerparken bjöd år 2009 återigen på berömda artister till publikens glädje. Bild Simo Karisalo.

MALM – NORDÖSTRA *Tuula Helasvuo* HELSINGFORS CENTRUM

Rönnebacka

Malm

2,3 km | 8 min

2,7 km | 12 min

Malmtorget är ett livligt
affärscentrum. Bild Simo
Karisalo.

Malm har fungerat som ett regionalt centrum redan i över hundra år. Först var Malm centrum för Helsingfors socken i cirka 50 år fram till 1946 då nordöstra Helsingfors inkorporerades med Helsingfors stad. Efter inkorporeringen av området fungerade Malm i praktiken som nordöstra Helsingfors centralort, vilket det fortfarande gör. Idag är Malm också ett av Helsingfors regionalcentra.

Öppnandet av järnvägsstationen år 1871 förde med sig "tätbefolkad bosättning" samt industri till Malm.

Efter inkorporeringen med Helsingfors började även planläggningen. Järnvägens västra sida (Malm, Staffansby) fick sin första detaljplan år 1953, järnvägens östra sida först 1964, med andra ord nästan 20 år efter inkorporeringen.

År 1972 beslöt stadsfullmäktige att Malm skulle bli Helsingfors andra regionalcentrum och då återupptogs planläggningen på nytt. Den nya stationen ovanpå järnvägen färdigställdes 1986 och den anslöts till bägge sidorna av järnvägen med broar för lätt trafik. De viktigaste kommersiella och offentliga tjänsterna finns i anslutning till torgen i stationsbrons ändor. Kontorsbyggnaderna byggdes längs

Vy från bron på Kyrkobyvägen. Bild
Simo Karisalo.

Malms rekreativcentrum driver
sin verksamhet i före detta villa
von Essens och Malmby herrgårds
lokaler på Nedre Malm. Bild Simo
Karisalo.

Malms kulturhus park med sina vattenobjekt har rustats upp i toppskick. Bild Simo Karisalo.

➤ Ströms gård på Nedre Malm vid Ladugårdsvägen. Bild Simo Karisalo.

gatorna vid stambanan. Så har regioncentret i huvudsak också förverkligats. I planläggningen (såsom redan i den första detaljplanen) beaktades det befintliga gatunätet, till följd av vilket Malm har fått sin nuvarande form. Man strävade även efter att bevara så mycket som möjligt av det gamla byggnadsbeståndet.

Byggandet av regioncentret kunde inledas först på 80-talet. Simhallen på Nedre Malms sida och kyrkan vid Kyrkobytvägen var de första stora offentliga byggobjekten. Vid 80-talets slut hade regioncentret nästan byggts klart och också Malmhuset kom till stånd efter en lång väntan.

Stambanan delar Malm två delar, Övre Malm och Nedre Malm. Längs järnvägen, på dess bägge sidor, finns vid sidan om offentliga och kommersiella tjänster höghusbebyggelse och utanför dessa börjar på Övre Malms sida ett stort småhusområde som fortsätter i väst till Vanda å och i öst ända fram till Staffansbyvägen. På Nedre Malms sida i sin tur finns det tämligen stora parkområdet Longinoparken som omges av småhusbebyggelse samt flera läroverk.

På Övre Malms sida finns den fina tegelkyrkan från år 1981 som har ritats av arkitekten Kristian Gullichsen samt sjukhuset som grundades redan för cirka 100 år sedan. Under krigsåren 1939–1944 fungerade det som militärsjukhus. Direkt efter kriget år 1946 blev sjukhuset Helsingfors stads sjukhus och det fick namnet Malms sjuk-

Centrala Malm. Flygfoto:
© stadsmättningsavdelningen,
Helsingfors.

hus. Nu har sjukhuset fått namnet Östra samjoursjukhuset och utbyggnadsarbetet är på gång. De gamla sjukhusbyggnaderna bevaras.

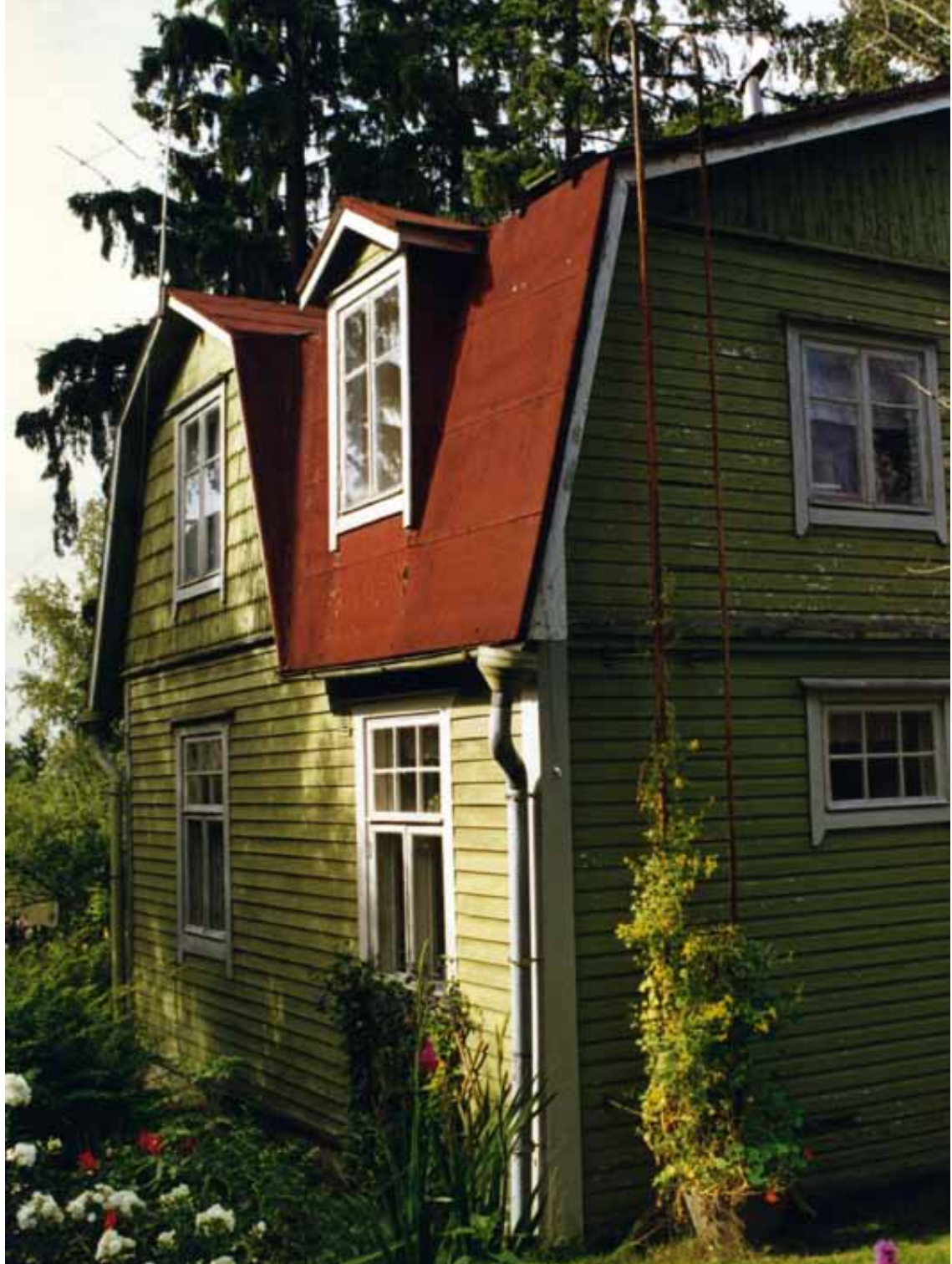
På Nedre Malms sida finns den år 1890 grundade begravningsplatsen som ligger på före detta soldaters övningsfält.

Malms flygplats ligger också på Nedre Malms sida. Flygplatsen öppnades för trafiken år 1936 och är fortfarande i bruk. Man letar efter en ny plats för flygplatsen i huvudstadsregionen och den nuvarande platsen ämnar man planlägga främst för bostadsproduktion.

Nya bostadsområden som ska byggas under de närmaste åren har planerats nära Malms centrum på Ormusbackavägens område samt till Alpbyn mellan Tattarmossen (ett stort småindustri distrikt öster om flygplatsen) och Jakobacka.

Stadsmåhusområdet som uppförs på Ormusåker är kompletteringsbyggande av Malm. Planbild från planläggningsfasen och visualisering av gatumiljön, stadsplaneringskontoret. Bild Sakari Pulkkinen.

MOSABACKA – BYANDA OCH ROLIGA VILLOR

Johanna Mutanen

Malm

Mosabacka

2,1 km | 7 min

2,2 km | 5 min

Mosabacka eller Mosa som man kunde karaktärisera som Helsingfors Pispala byggdes under 1910–1920-talen som en tät trävillastad. I bakgrunden för områdets byggande fanns experiment i anslutning till lösandet av arbetarnas bostadsfråga och den engelska trädgårdsstadsideologin.

En av delägarna i bolaget Ab Parkstad-Wanda-Puistokylä Oy, som hade grundats för planläggningen och försäljningen av området, var arkitekten Gustav Strengell som fick som uppdrag att utarbeta parcelleringsplanen år 1907. Enligt de engelska förebilderna var gatorna i Strengells plan bågiga och följde terrängen. Idén var även att bygga nyckelfärdiga hus enligt Strengells Egna Hem-typritningar på området.

Strengells planer avlogs dock snart och lantmätaren Oskar Immell tog sig an parcelleringen av området. Hans viktigaste redskap var en linjal. Strengell fick uppdraget att utarbeta en försäljningsbroschyr för att locka den obundna arbetarbefolkningen till området, bort från huvudstadens bostadselände. Strengells lovord om ljusare och rymligare bostäder samt hälsosammare och lyckligare livsvillkor påskyndade tomtförsäljningen avsevärt och byn växte snabbt.

Längs Päivölävägen. Bild Johanna Mutanen.

Mosabacka gamla skola blev klar
1923. Bild Johanna Mutanen.

Det linjeräta gatunätet med sina rektangulära tomter hade i jämn terräng åstadkommit en enformig omgivning men i Mosabacka åslandskap bildar det en intressant gatumiljö med långa utsikter. Under byggnadstiden utfördes ingen officiell tillsyn på området och således kan man knappast urskilja enhetliga områdeshelheter i byggnadsbeståndet – inte ens Egna Hem-husen kan på grund av deras ringa antal och många ändringar urskiljas bland det övriga byggnadsbeståndet. Byggnaderna ligger rätt omväxlande på tomterna och typiskt för och en väsentlig del av byggnadsbeståndet är ekonomibyggnaderna som avgränsar gårdarna. Byggnaderna är mestadels trähus men här och där finns även rappade byggnader. Glasverandorna ger en anslutning till de grönskande gårdarna både i nya och gamla Mosabackahus.

Mosabacka byggdes avhängig av järnvägsförbindelsen från Helsingfors och till skillnad från sina engelska förebilder var avsikten inte att den skulle vara oberoende beträffande arbetsplatser. Det uppstod dock även egen industri i Mosabacka redan i 1900-talets början, bl.a. en tegelstensfabrik, ett cementgjuteri, en takfiltfabrik och en maskinverkstad. Den lokala industrin var en betydande sysselsättare och de egna fabrikernas produktion syns fortfarande i gatubilden som bl.a. minerittak och -fasader. Idag finns det fortfarande åtminstone någon form av industriverksamhet i kvarteren längs järnvägen men längre in i Mosabacka i omgivningen av Råvägen har den vikt undan för boendet. Industribyggnaderna har bytts ut mot nya höghus- och radhuskvarter samt Hiidenkivi skola, men en glimt av historien finns kvar i byggnaden med loftbostäder som sanerades i den gamla fläktfabriken.

En brunn på Trollstensvägen. Bild Johanna Mutanen.

Den gamla fläktfabriken (det röda huset i bakgrunden) har byggts om för boende. Bild Sari Ruotsalainen.

Mosa vaknar – vårevenemang i Mosabacka. Bild Timo Hyvönen

↗↗ Nytt bostadsbygge på Råvägen. Bild Anu Kuutti

→→ En port på Ljungvägen. Bild Johanna Mutanen.

Mosabackas bykaraktär syns förutom i det småhusdominerade byggsättet också i tjänsterna. Kyrkan, skolan och torget ligger mitt i byn. Också frivilliga brandkårens hus och Folkets hus bjuder på samlingslokaler för invånarna. Biblioteket och idrottsanläggningen är centra för hobbyaktiviteter. Bevis på bybornas aktivitet och sammanhållning

är de årliga byevenemangen: i april vaknar Mosabacka och i december samlar den levande adventskalendern folket på gårdarna och gatorna för att lyssna och titta.

Den samtida beskrivningen från 1920-talet om Mosabacka samhälle som var byggt i skogen och där "det längs raka gator finns roliga villor sida vid sida omgivna av tallar och granar" stämmer än idag.

STAPELSTADEN – *Tuomas Eskola* EN LEVAND E FÖRORT LÄNGS STAMBANAN

Mosabacka

Stapelstaden

1,9 km | 7 min

2,3 km | 14 min

Stapelstaden ligger vid stambanan i norra Helsingfors väster om Parkstad station, endast cirka tre kilometer norrut från Malms regioncentrum. Det höghusdominerade området är byggt huvudsakligen på 1970–1980-talen. Området har numera cirka 4 500 invånare och 2 600 bostäder.

Stapelstadens höghusområdes historia börjar med utarbetandet av dispositionsplanen för Parkstad stationsomgivning i början av 1970-talet. Merparten av det numera bebyggda området var då fortfarande odlad åkermark och i områdets norra del drevs Lantbrukets forskningscentrals försöksstation för svinhushållning. Småhusbebyggelse hade börjat uppstå norr om Stapelstadsvägen och i norra delen av Mosabacka redan i början av 1900-talet.

Stapelstadens planlösning representerar tidiga 1970-talets principer för stadsplanering. Typiskt för området är rektangulärt placerade höghuskvarter och de ovanjordiska parkeringsfälten omkring dessa. Fordonstrafiken är planerad som "utifrånmatad" tack vare vilket det stora parkområdet mitt i området, Landtullsparken, är fredat från trafik. Boendet stöder sig på Parkstads tågstation som har flyttats en liten bit söderut från sitt ursprungliga läge och de kommersiella och

Flygfoto från Parkstads
stations omgivning,
© stadsmättningsavdelningen,
Helsingfors.

offentliga tjänsterna i dess omgivning. Gång- och cykelvägarna inuti området riktas radiellt från stationen till de omgivande kvarteren, huvudleden Landtullsgränden förenar hela området i öst-västriktningen. Dessa planeringsprinciper har varit tidsbeständiga, eventuellt med undantag av de stora markparkeringsfälten som ligger en bit bort från bostadshusen.

De elementbyggda höghusen i höghusområdets östra del byggdes under 1970-talet, byggnaderna med rödtegel- och klinkerfasader i västra delen representerar 1970-talets slut och 1980-talet. Såsom på många andra områden fick man även i Stapeln vänta på byggandet av service. Den provisoriska skolan och några daghem blev klara direkt i början men t.ex. byggnaderna med rödtegel- och klinkerfasader i stationens grannskap (bl.a. butiker, bibliotek, ungdomslokal och hälsostation) färdigställdes först i mitten av 1980-talet.

Stapelstadens kommersiella centrum ligger på Formansplatsen. Där befinner sig bl.a. butikerna, posten, ungdomsgården och hälsostationen. Bild Tuomas Eskola.

Under sina första år kallades den nya förorten höghusområdet nära Parkstads station. Runt området gick redan då huvudgatan som hade fått namnet Stapelstadsvägen. Så småningom blev gatunamnet vedertaget bland invånarna som namnet för hela området och till slut gjordes namnet Stapelstaden också officiellt. De övriga gatorna fick namn enligt temat Stapelstaden.

I Stapelstaden har man på 2000-talet kartlagt möjligheterna för kompletterande bostadsbygge då områdets befolkningsstruktur har blivit äldre och hushållsstorleken och befolkningsantalet mindre. För att upprätthålla tjänsterna bör också områdets befolkningsmängd upprätthållas. På stationens norra sida färdigställdes ett relativt stort kvarter med bostadshöghus redan i början av 2000-talet. Från år 2005 har man årligen utarbetat detaljplaner för kompletterande

Helsingfors stadsorkesterns
barnkonsert i Stapelns
församlingscenter 2008. Bild Simo
Karisalo

→ Äldre bostadsbygge och
bostadsbygge från 2000-talet
alldeles invid Parkstad station. Bild
Pirjo Ruotsalainen.

→→ En sommardag i Stapelns
lekpark. Bild Tuomas Eskola.

byggande av de tomma tomterna och väg-
kanterna med temat "Familjebostäder invid
parkerna".

Stapelstadens starka sidor är de fina park- och
rekreationsområdena som ligger på nära håll,
de goda närtjänsterna, det förmånliga läget
vid stambanan samt invånarna som mår om
sin hemort. Detta skapar även framöver förut-
sättningar för att utveckla området från en för-
ort vid järnvägen till en levande förstad.

BROBACKA – *Johanna Mutanen* GRANNFÖRORTEN

Stapelstaden

Brobacka

2,4 km | 9 min

2,4 km | 7 min

Brobacka park i ålandskapet
invid Kervo å. Bild Marina
Fogdell.

Brobacken är färggrann även
på vintern. Bild Mikko Tainio.

Brobacka bostadsområde är ett regelrätt fynd för representanter av retrogenerationen: bostadsområdet som byggdes i enlighet med 1960-talets ideal har så gott som bevarat sin ursprungliga form även idag. För medelsålders finländare i sin tur är området bekant som en tidsbild från 1960–70-talens skifte som scenen för tv-serien Naapurilähiö.

Brobacka har till skillnad från de för byggandets tidpunkt typiska skogsförorterna byggts i ett öppet kulturlandskap, på åkrarna i Kervo

ås floddal mittemot Helsingfors sockens kyrka. Efter de rymliga skogsförorterna eftersträvade 1960-talets stadsplanering ett nytt ideal: täthet i stil med finländska trästäder. Som slagordet för ideologin lyfte man fram frasen "en kompakt stad är en kontaktstad". Även lågheten i områdets byggnader med "bokhyllestomme" och deras mindre skala gör att Brobacka urskiljs bland de övriga samtida förorterna. Påverkningarna av 1970-talets energikris syns inte ännu i byggandet av Brobacka. Bostäderna har stora fönster och mycket glasyta. Från bostäderna på första våningen finns vanligen en utgång till en egen gård, vilket ger höghusboendet känslan av småhusboende. De klara grundfärgerna i trapphusen och på balkongdörrarna ger fasaderna glad variation.

En gemensam egenskap för lyckade bostadsområden är att områdets detaljplan och byggnadsplanering är ett maka par och kompletterar varandra. Arkitekten Pentti Ahola fick planera Brobacka detaljplan samt områdets alla byggnader in i detalj med tillhörande gårdar. Brobacka formades till en ovanligt högklassig och enhetlig helhet trots att områdeshelheten förverkligades med metoder för områdesbyggande och genom utnyttjande av elementproduktionen.

Den direkt till höghusområdet gränsande Brobacka park med sina åstränder, landskapsparker och idrottsfält är en mångformig, vacker och stor grönområdeshelhet. Omgivningen vid Kervo å är en viktig del av Helsingfors gamla kulturlandskap. Den gamla kvarnen och forsmiljön i anslutning till denna i Kervo ås buktning har rustats upp till en del av landskapet längs ån. De kuperade och gräsbevuxna terrängformerna som man skickligt har bildat av överkottsmassor från byggandet av bostadsområdet är en tydlig kontrast till det strängt geometriska bostadsområdet. På platsen av den gamla källan har man byggt en parkdamm som delvis har fått behålla sitt naturliga tillstånd. Ett imponerande tillägg till parken är skulptör Radoslaw Grytas verk i flera delar, Monument för de ordinära, som placerades där år 1997.

Kvarteren bildar utrymmesserier och vyer in i det öppna landskapet. Bild Marina Fogdell.

↖ Brobacka park i ålandskapet invid Kervo å. Bilder Marina Fogdell.

← Om Brobacka har man lagt upp en inventerings- och utvecklingsutredning: Siltamäen kontaktikaupunki (Helsingfors stadsplaneringskontors publikationer 2009:3). I generalplan 2002 har Brobacka definierats som ett värdefullt område i kulturhistoriskt, arkitektoniskt och landskapskulturellt avseende. Bild Marina Fogdell.

Bild Simo Karisalo

Lättast når du vårt nästa mål, Månsas, genom att ta bussen från järnvägsstationen, men en cykeltur längs Centralparken är fin den med. I Månsas stöter du återigen på Jokerlinjen. Vid Månsas ligger det idylliska småhusområdet Britas.

MÅNSAS – BOENDE I CENTRALPARKENS VRÅ.

BRITAS – *Sari Ruotsalainen* EN PÄRLA BLAND EGNAHEMSOMRÅDENA

Järnvägstorget

Månsas

7,3 km | 26 min

8,3 km | 23 min

De graciösa, bågiga byggnaderna på Talldungevägen 5 är ritade av Kaj Englund. Bild Sari Ruotsalainen.

Månsas har byggts upp på Åggelby herrgårds marker sedan år 1946. Merparten av höghusen härstammar från 1950–1970-talen. Månsas har två kommersiella centra: centret vid Skogsbäcksvägen som byggdes på 1950-talet bredvid Saunabaari (föret en allmän bastu, numera en kontors- och samlingslokal) och det senare uppförda köpcentret på Storkärret.

Åren 1949–57 byggdes merparten av det även på riks nivå betydande bostadsområdet i södra Månsas. Det representerar återuppbyggnadstidens nya förortsbyggande som karaktäriseras av att husens placering och gatunätet inpassas i naturlandskapet och följer terrängformerna. Byggnaderna har grupperats tätt på så sätt att man har skapat skyddade utomhusområden och gårdar. En del av gårdarna har bevarats nästan i sitt ursprungliga skick med skifferstengångar och planteringar. Områdets bäst kända delhelheter är bostadsaktiebolaget Kansanasunnot Ab (Skogsbäcksvägen 26–31

Vintersolen leker
på Månsas
1950-talsgårdar,
Bild Sari
Ruotsalainen.

och Snårvägen 2–6) som har ritats av arkitekterna Viljo Revell och Keijo Petäjä samt Sahanmäki bostadsområde (triangeln mellan Råskogsvägen, Takspånsvägen och Baggbölevägen) av arkitekten Hilding Ekelund. Dessa båda hör till klassikerna av den finländska moderna arkitekturen från efterkrigstiden.

Sahanmäki område har vid sidan av Helsingfors Olympiabý, Bakre Tölö och Rönnebacka valts till det internationella s.k. DOCOMO-

Radhus på Björkdungevägen. Bild
Sari Ruotsalainen.

En sommardag i Britas idrottspark.
Bild Simo Karisalo.

MO-urvalet som ett av den finländska arkitekturens toppobjekt. Intressanta helheter är även radhusen på Björkdungevägen (Björkdungevägen 12–30), Talldungevägen 5 som har ritats av arkitekten Kaj Englund och som består av två bågiga hus och kvarteret Snärvägen 1–7 av arkitekten Esko Toivainen som nyligen återställdes till sin ursprungliga form. Parkerna och gårdarna på området har planerats av bl.a. sin tids bäst kända trädgårdsarkitekter Paul Olsson och Elisabeth Koch. Månsas område är ett representativt exempel på helsingforsisk modern trädgårdskultur.

Storkärrets område öster om Baggbölevägen byggdes huvudsakligen under åren 1960–70. Största delen av byggnaderna är tidstypiska långa höghus.

Storkärrets centrum kommer under de närmaste åren att genomgå en förändring. Områdets köpcentrum ska rivas och på dess ställe byggs bostäder och affärer. Nordöst om Storkärret ska man ungefär år 2012 börja bygga ett småhusområde för 400 invånare. Spårjokerlinjen planeras som bäst till Baggbölevägen och Britasvägen.

➤ Nytt småhusbygge på
Landboasvägen, Bild Simo Karisalo.

Sympatiska Britas.
Bild Sari Ruotsalainen.

I Månsas finns ett av Helsingfors utskyltade naturstigar. Den cirka 3,8 km långa ruten börjar på Skogsbäcksvägen mellan Björkdungevägen och Britasvägen och går längs stigar och cykelleder till Batteribacken. Längs ruten finns skyltar med information om natu-

Seniörernas motionsled är den enda i sitt slag i Helsingfors. Bild Sari Ruotsalainen.

ren i Månsas. I Storkärrets nordöstra hörn finns en mycket populär och stiligt utförd fri konditionsstig för seniorer.

Under första världskriget byggdes i norra delen av Månsas den numera med fornminneslagen skyddade Batteribackens område där artilleribatteriets eldställning med löpgrav finns. Finlands första begravningsplats för enbart jordfästning i urna, Månsas urnlund, som byggdes år 1966 ligger i Centralparken i västra Månsas. Begravningsplatsen som har ritats av Erik Sommerschild har en yta på cirka åtta hektar och numera finns där cirka 11 000 gravar.

Raststugan Maunulan maja är belägen vid en välbesökt friluftsled i Centralparken i nordöstra Månsas. I stugan finns ett populärt café och en vedeldad bastu. Bastun värms skilt för män och kvinnor en gång i veckan.

Britas är ett egnahemsområde som byggdes åren 1940–41 efter vinterkriget. "Svenskhusen", 150 elementhus med trästomme kom som donation från Sverige. Femgränsvägen i Britas och Landboasvägen i Månsas kantas av välbevarade frontmannahus.

Från Böle söder om Månsas skiljs ett spår mot nordväst. Hoppa av på hållplatsen som kommer efter Ilmala och du befinner dig på Hoplax station i Södra Haga. Om du stiger på tåget igen kan du fortsätta antingen längs kustbanan eller längs Mårtensdals bana som i framtiden ska byggas om till en ringbana som leder till flygplatsen. De följande stationerna på Mårtensdals bana är Norra Haga, Gamlas och Malmgård, hållplatserna på kustbanan i sin tur är Gjuteriet och Sockenbacka. I omgivningarna kring dessa stationer finns det en hel del att se och uppleva.

HAGA – GRÖNSKA, HISTORIA, SERVICE

Päivi Sarmaja

Järnvägstorget

Norra Haga

8,5 km | 30 min

7,8 km | 13 min

Södra Haga var ett villasamhälle som hade uppstått kring Hoplax station redan i början av 1900-talet. Ett tätbefolkat samhälle var det under åren 1906–22 och Haga köping åren 1923–45. När Haga anslöts till Helsingfors stad i samband med den omfattande inkorporeringen av områden år 1946 fanns det på området sammanlagt cirka 600 villor och uthus. Nu finns det på samma område cirka 500 byggnader. Efter inkorporeringen med staden rev man under 1950–70-talen näst intill hela byggnadsbeståndet i villasamhället i enlighet med den första detaljplanen för Södra Haga. Villorna och ekonomibyggnaderna fick ge vika åt nya höghus.

Norra Haga byggdes i Haga köpings baskogar i början av 1950-talet. Byggandet följde det dåvarande byggsättet med fristående bostadshöghus och radhus på parkaktiga tomter. På platsen av den före detta skjutbanan restes 1970 det s.k. Norra Hagas tillägsområde med sina betongelementhus vid Teuvo Pakkalas väg och Maria Jotunis väg. Haga-Vanda-projektet resulterade i byggandet av Norra Haga station vid Mårtensdals bana i skiftet av 1970–80-talen samt i byggandet av bostadshöghus och kontorshus omkring stationen på bägge sidorna av Krämarvägen där man blandade effektivt olika funktioner. Norr om Krämarvägen byggdes snart därefter Lassas bostadsområde.

Gatuvy från Södra Haga. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Hagas guldkant på gården av Gamla chaussén 8. Bild Päivi Sarmaja.

Det vita huset på Ilkkavägen är de hörselskadades hus. Bild Pirjo Ruotsalainen.

I Södra Hagas västra del byggdes år 1959 ett enhetligt bostadsområde i röd tegelsten för Pohjola-bolagets personal, Hagas "Guldkant", som bestod av 23 höghus och radhus ritade av arkitekten Eino Tuompo. Området byggdes på före detta Dan Wards handelsträdgårds område.

Södra Hagas charm ligger fortfarande i dessa småskalighet. Längs de smala gatorna som vackert följer terrängformerna finns många träd och buskar och de små höghusen stör inte helheten.

I Haga finns flera offentliga servicebyggnader, läroanstalter, grundskolor, gymnasieskolor och yrkesskolor som bl.a. Suomalainen Yhteiskoulu, det svenskspråkiga lägstadiet och gymnasiet Lärkan, Haga

Institutet, Haga yrkesläroverk, de hörselskadades hus Vita huset, Mormonkyrkan samt flera åldringshem och servicecentral för seniorer, bl.a. i Djurberget, som betjänar hela staden.

Från Haga villasamhälles tid härstammar gatunätet i Södra Haga men beklagansvärt lite byggnader. Av de bevarade är en del skyddade med detaljplan och de övriga ska skyddas inom en nära framtid. Därtill finns det i Haga ett flertal skyddsobjekt från 1960–70-talens moderna arkitektur, bl.a. Haga yrkesläroverk som ritades av arkitektbröderna Timo och Tuomo Suomalainen samtidigt med Tempelplatsens kyrka.

En av villorna i Haga på
Åskelsvägen. Bild Pirjo Ruotsalainen

Rhododendronen blommar i början
av juni i Alprosparken nära Aino
Acktës väg och Eliel Saarinsens väg.
Bild Pirjo Ruotsalainen.

Alprosparken längs Degermyrvägen-Frangulavägen norr om Hop-
lax station är en prydnad i Haga speciellt under rhododendronens
blomningstid. Den är som bäst under första halvan av juni jämna år.
I parken på Degermyren som grundades av Helsingfors stadsträd-
gårdsmästare Pekka Jyräkö och Helsingfors universitets professor i
botanik, Tigerstedt, år 1974 har man odlat ett flertal rhododendron-
arter som är anpassade för det nordiska klimatet.

Den största delen av bostäderna i Haga är små. Bostädernas medelstorlek är i Södra Haga 44 m² och i hela Hagas basiskrets är den 52 m². Man strävar efter att få efterlängtade stora bostäder till området med hjälp av kompletterande byggande på det s.k. mellersta Hagas område som har planlagts på Degermyrens område och på Stormyrens område i Södra Haga där planläggningen pågår som bäst. De nya Hagabostäderna ska vara rappade fyravåningshus och lägre radhus.

Bostadstorn i Norra Haga på Adolf Lindfors väg. Bild Pirjo Ruotsalainen.

↖ De charmiga bostadsområdet på Skådespelarvägen i Norra Haga. Bild Pirjo Ruotsalainen.

GAMLAS – BOSTADSOMRÅDET MED FULL SERVICE *Leena Kokko*

Norra Haga

Gamlas

1,4 km | 5 min

1,3 km | 3 min

Stadsdelen med namnet Södra Kårböle uppstod på gränsen till Vanda stad år 1946 då en del av den gamla Kårböle by som hörde till Helsingfors socken inkorporerades med Helsingfors stad. Till Södra Kårböle hörde Gamlas, Malmgård, Håkansåker och Magnuskärr. Områdets namn har sedermera ändrats till Kårböle. Största delen av området var obebyggda jordbruks- och skogsekonimarker. På området fanns bl.a. fornlämningar samt rester av den i århundradets början byggda landfästningskedjan. Områdets natur berikas av Rutibäcken med sina frodiga stränder.

Byggandet av höghus i Gamlas började när Gamlas första detaljplan hade bekräftats år 1957. Den äldsta delen av Gamlas byggdes före år 1970 i omgivningen av ringen som formas av Kantelevägen och Gamlasvägen. Husen har som mest fyra våningar, de är rappade och har sadel- eller pulpettak. Byggnaderna har placerats öppet i terrängen och följer terrängformerna.

När byggandet fortskred till områdena utanför den äldsta delen av Gamlas var detaljplanerna rutplaner och husen byggdes med elementstomme. Radhusområdet Gamlasbyn med sina träelementhus, området vid Musikantstigen och området vid Halsovägen byggdes

Gamlas kyrka invigdes 1968. Den är ritad av arkitektbyrån Marjatta ja Martti Jaatinen. Bild Anu Kuutti.

klart fram till 1980. Antängens område färdigställdes 1989. Som komplementbyggande byggdes i slutet av 1990-talet Gamlasängens område av typen "låg och tät".

I och med bostadsbygget fick man offentliga tjänster, bl.a. folkskolan, läroverket, gymnasiet och daghem. Gymnasiet fick man senare ge upp. Gamlas kyrka uppfördes år 1968. Även de kommersiella tjänsterna kom: Gamlas gamla köpcentrum färdigställdes år 1959. Där fanns till en början bra och mångsidiga tjänster. Bilvaruhuset Maxi-Market byggdes 1973.

Byggandet av det nya Gamlas som en bandliknande struktur längs med järnvägen inleddes år 1970. Byggandet var här avsevärt effektivare än i den gamla delen. I början baserades byggandet på rutplanen: enligt nutida mått breda gator och tämligen avklätt elementbyggande på en del av området. Bostadshusens höjd var föreskriven till 5–8 våningar.

Gamlasbyn. Bild Anu Kuutti.

På Gamlas nya område restes det rikligt med stadens hyreshus och även HOAS' studentbostäder. På Helsingfors universitets marker öster om järnvägen byggdes det bandliknande området Mikonmäki dit även hälsocentralen placerades. År 1977 färdigställdes området på Spelmansvägen. På 1980-talet byggdes Trumpetvägens område och omgivningen kring Gamlas station där man byggde Sitratorget och runt det affärs- och kontorshus. Det västra kulturcentret Gamlasgården stod klart 1992. I byggnaden finns ett mycket mångsidigt urval av tjänster, bl.a. arbetarinstitutets, bibliotekets, ungdomsgårdens samt kulturcentralens lokaler, två auditorier och utställningslokaler.

Området som sist stod obebyggt var Basunvägen där man har börjat bygga nu på 2000-talet.

Gamlasängen ligger mellan två särpräglade och till skalan olika 1970-talsbostadsområden. Bild Sari Ruotsalainen.

↖ Färggrant byggande på Basungränden. Bild Sari Ruotsalainen.

Kompletteringsbygge och upprustande av äldre byggnader på Pouittugränden. Bild Anu Kuutti

NATURNÄRA URBANA MALMGÅRD

Suvi Tynnilä

Gamlas

Malmgård

1,6 km | 6 min

1,4 km | 4 min

Malmgård är en personlig del av Helsingfors. Byggandet av den småstadsaktiga stadsdelen med rött tegel och cirka 9 000 invånare längs järnvägen i Kärböles åkerlandskap har pågått sedan 1970-talets slut. Området har en rik historia och dess planläggningsprinciper siktar på ett mångsidigt stadsliv.

Helsingfors tidigaste bebyggelse uppstod under stenåldern på Malmgårdens område i en floddelta på kusten av det dåvarande Litorinahavet. Rutiän var ett betydande avlopp för Vanda ån innan landet steg och Vanda ändrade riktning österut. På området har man hittat fornminnen och bl.a. ett kultställe från bronsåldern. Malmgårdens gods är känt från medeltiden. Från och med 1600-talet fungerade herrgården med sina vida åkrar som officerarnas ämbetshus under hundra år och senare som statens arrendegård. På 1900-talet var den universitetets undervisnings- och försökslokal. En del av den stora fruktträdgården har bevarats på herrgårdens norra sida och kor betade på ängarna ännu på 1970-talet. Herrgårdens huvudbyggnad, ett envåningshus i trä från 1734, används idag för boende.

Den första planläggningsarkitekten för Malmgård, Heikki Kartera, planerade i stället för en sovstad en blandad stadsstruktur: boende och arbetsplatser, affärer och tjänster, höghus och småhus i samma kvarter, i stället för ett köpcentrum stenfotsaffärer längs gågator och

Malmgårdens kanske bäst kända bostadshus är de av arkitekten Ralph Erskine som ligger bredvid stationen. Bild Simo Karisalo.

vid skvärer. Byggnaderna är uttrycksfulla och gatorna kantas ofta av arkader. Parkerna och de stora kvartersgårdarna ger grönska. Gatunätet matas utifrån och mitt i området finns tågstationen i en bergstunnel som förenar de södra och de norra kvartersområdena.

I Malmgård har man varit öppna för de nya tankarna i varje tidsperiod. Området var ett forskningsobjekt för beaktandet av naturförhållandena i planläggning. Arkitekten Ralph Erskine ritade i tät interaktion med invånargrupperna ett fint kvarter med terrasshus i närheten av stationen. Den grafiska muren av hus som fungerar som Malmgårds landmärke mot järnvägen öppnas till en frodig kvartersgård med terrasser i varma färger och mitt i kvarteret finns småhus. Bredvid ligger allaktivitetshuset Puustelli där det finns en skola och ett bibliotek (arkitekter Järvinen och Airas). För kvarteret söder om Von Glans park arrangerades en tävling om utvecklandet av höghusen (arkitekt A-konsultit). Kvarteret fullbordas med de av Raili och Reima Pietilä ritade experimenthusen med två våningar. På Anderstuvägen utvecklades gårdsgator, och i Bergsfoten genomfördes ett pilotprojekt i byggandet av kopplade stadssmåhus. På det norra stationstorget, Näverplatsen, har rad- och höghusen byggts ihop med varandra och som en port över gatuområdet. På Honkasuo småhusområde som ska byggas i Malmgård under de närmaste åren planeras experimentprojekt i trä- och lågenergibyggande.

Rutiåns dal öster och söder om Malmgård är delvis ett naturobjekt där man kan höra näktergalen sjunga och delvis ett populärt parkaktigt friluftsområde. Rutiåfestivalen som hålls i början av juni har expanderat till ett livligt kultur- och marknadsevenemang som pågår

Malmgård är som en sympatisk småstad. Bild Tuula Helasvuo.

De charmiga stadsmåhusen i Bergsfoten är byggda ihop med varandra. Bild Simo Karisalo.

En sommardag i omgivningen av dammen i Pigparken som ligger mitt i Malmgård. Bild Simo Karisalo.

under två dagar. I samband med evenemanget släpper man bl.a. laxar i ån som man kan fiska. Byevenemanget som har blivit en sensommartradition, Malmgårds skördefest, arrangeras i Pigparkens invånarpark tätt intill de gamla byggnadernas gårdar.

I nordvästra Malmgård reser sig fyllnadsbacken Malmgårdstoppen. Backen ligger på gränsen mellan tre kommuner, Helsingfors, Esbo och Vanda. Det är Helsingfors högsta punkt och vyn som öppnas från toppen är magnifik. Till toppen leder en trätrappa med cirka 400 trappsteg. På vintern, speciellt vid fastlagsfesterna i februari, fylls backen av barnfamiljer – det är trots allt fråga om pulkabacken som har röstats som Helsingfors bästa.

Nyare bostadsbygge på
Näverplatsen. Bild Simo Karisalo.

Festivalen
vid Rutiån,
Mätäjokifestarit,
arrangeras
under
försommaren.
Bild Simo
Karisalo.

SOCKENBACKA – FRÅN BY TILL STAD, FRÅN SOCKEN TILL KISELBACKEN

Leena Lukkarinen

Järnvägstorget

Sockenbacka

8,5 km | 30 min

8,2 km | 13 min

Stig på tåget i centrum och inom tio minuter är du i Sockenbacka. Det finns flera bussar som tar dig dit från Kampen och också Jokerlinjen från Östra centrum till Hagalund passerar Sockenbacka.

Sockenbacka var bebodd redan under stenåldern. I Pilvägens lekpark har man grävt upp kamkeramik från en tid då de västra förorterna var bara öar i det brett böljande havet. Under järnåldern låg strandbrynet i sluttningen vid den nuvarande järnvägsstationen. Förbindelsen till Åbo gick redan på 1500-talet längs den nuvarande Strömbergsvägen över Rutiåns fall. Ån och Strömbergsparken är en del av den kulturhistoriskt värdefulla helheten av Tali gård som härstammar från 1600-talet. Gården och dess åkrar förvandlades på 1930-talet till golfbanor, en koloniträdgård och Talis idrottspark.

Byggandet av kustbanan i början av 1900-talet förde med sig "tätbefolkad bebyggelse" till Sockenbacka stations omnejd som då fortfarande hörde till Helsingfors landskommun. Med järnvägen kom även industrin, bl.a. Strömbergs fabriker 1911. Det första privatföretaget på området, Kröckels bryggeri, drevs på randen av forsen i Rutiån redan i mitten av 1800-talet. Sockenbacka som den 46:e stadsdelen uppstod i och med inkorporeringen av området år

Strömbergs gamla
huvudbyggnad är numera
ABB:s kontorshus på
industriområdet. Bild Pirjo
Ruotsalainen.

Reimars. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Sockenbacka kulturkyrkas
80-åriga hus har varit bykyrka,
barnhem, sjukhus, bastuugnsfabrik,
båtverkstad och privathem. Bild
Pirjo Ruotsalainen.

1946. Numera är "Pitsku" en mångsidig och levande förort med 10 000 invånare och 22 000 arbetsplatser. Orten som består av delområden från olika tider skulle utmärkt kunna fungera också som en självständig stad.

Boendets tyngdpunkt ligger i Västra och Östra Reimars på bägge sidorna av Kånalavägen. Bland småhusen finns fortfarande några byggnader kvar från det gamla villasamhället sida vid sida med effektiva höghuskvarter som byggdes på 1970-talet när staden gjordes tätare. Martas småhusområde, ett typiskt bebyggelseområde från återuppbyggnadstiden, är en grönskande oas i hörnet av Krämarvägen och Vichtisvägen. En annan grön ö är Smedjebacka, ett

höghusområde från 1960-talet som omges av grönområdena i Tali. Ny bebyggelse har uppförts under 1990-talet på Strömbergs område och i Talinlehto. Även 2000-talets bostadsbygge har expanderat till industriområdet; som komplementbyggande i Kornettparken samt i och med ändringar av industritomter och industribyggnader på Väverivägens område. Ändringen har också varit ett sätt att bevara gamla industribyggnader.

Kiselbacken. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Strömbergsparken. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Kiselbacken är Finlands största moderna koncentration av arbetsplatser i IT-branschen (Nokia, ABB). På området finns fortfarande också gammal basindustri (Valio, Halva, Teknos-Winter, Karl Lark Ab, Kalevalakoru) samt mångsidiga småföretag på Spiselvägen.

Stadsdelens historia och dess mångsidighet har framkallat ett fast samhälle. Sockenbacka präglas av mångfalden av föreningar och sällskap och deras aktiva verksamhet som gagnar området. En varje höst återkommande tradition är Sockenbackadagen som arrangeras med gemensamma krafter. Som en del av biblioteket finns en utställning som också den har blivit en tradition: "Ajan-kohtaista asemakaavoituksesta, kuulumisia kaupunkisuunnittelusta" (Aktuellt från detaljplaneringsarbetet, nyheter från stadsplaneringen). Skolan-biblioteket-kyrkan och idrottsplanen har invånarna utnämnt som Sockenbackas allaktivitetshjärta.

Bild Pirjo Ruotsalainen

Från Sockenbacka är det endast ett kort språng till Kånala.
Du kan också ta bussen direkt från centrum.

Spårvagn nummer 4 åker till det sista stadsdelsmålet i
vår guide, Munksnäs. Spårvagnen svishar fram längs
Mannerheimvägen där du kan välja nästan vilken hållplats
som helst vid spåret norrut.

HJEMTREVLIGA KÅNALA – 500 ÅR FRÅN BY TILL STAD *Leena Lukkarinen*

Kampen

Kånala

10,3 km | 36 min

10,1 km | 31 min

Bussen tar dig smidigt från Kampen till Kånala, i Sockenbacka kan du byta från tåget eller från Jokerlinjen. Stadsdelen Kånala är lätt att missa när man passerar den på Vichtisvägen, också det finska namnet blandas ofta med Gårdsbacka (Konala-Kontula).

I Kånala har man bott och odlat jorden redan långa tider. I skriftliga källor från 1500-talet nämns tre hus som bildade Kånala by. Förbindelsen till Tavastland som har gått via Kånala flera århundraden syns som delar i gatunätet och odlingshistorien finns bevarad i gatunamnen. Mitt bland höghusen på Axvägen står ännu en av de gamla bondgårdarna i Kånala by, Lillstu.

Och ett lite äldre småhusområde är 1970-talsområdet i Riukuharju. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Lundberga bostadsområde från 2000-talet är vällyckat småhusbygge i bolagsform. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Kånala som den självständiga 32:a stadsdelen bildades 1959, även om området hade inkorporerats med Helsingfors redan 1946. Den första detaljplanen för den nya förorten bekräftades först 1962. Enligt den byggdes de centrala höghusområdena samt merparten av industriområdena på bågiga sidorna av Vichtisvägen.

I Kånala finner man en brokig mångfald av småhusbygge från olika tidsperioder; 1950-tals egnahemshus vid Gamla Tavastbyvägen, 1970-talets Riukuharju samt objekt från komplementbyggandet från 1980-talet väster om Kånalavägen. Ledvägens område är ett exempel på sin tids "täta och låga" stadssmåhus. Den nyaste versionen i sin tur är den i början av 2000-talet byggda Lundberga i stadsdelens norra hörn.

Kånala är hemorten för 4 800 invånare och 250 företag. Hartwalls områdes nya planer som flygfotomodell, Kirsti Siven & Asko Takala Arkkitehdit Ab.

Det nya servicecentret Ristikko har byggts på nedersta våningen av en industribyggnad. Bild Pirjo Ruotsalainen.

Mitt i Kånala reser sig områdets landmärke, en blå kub. Dryckesfabriken Hartwall Ab var verksam i Kånala under åren 1960–2003. Efter att produktionsanläggningen har flyttats till Lahtis ska ett nytt bostadsområde för 1 200 invånare resas på dess ställe. I höglagret bredvid befinner sig köpcentret Ristikko där det förutom butiker också finns idrotts- och allaktivitetslokaler.

På Kånala industriområde finns det sammanlagt över 4 500 arbetsplatser. Till området har företag som drar nytta av det logistiska läget och som behöver plats och stora lagerutrymmen slagit sig ned. Det lönar sig att komma till Kånala om man vill köpa en bil eller en dator, se hur asfalt och betong tillverkas, bygga nytt eller ta något gammalt till småavfallsstationen för återvinning. Ändringen av näringsgrenarna har haft som följd att den industriella verksamheten så småningom har

1980-talets låga och täta småhusområde på Ledvägen. Bild Pirjo Ruotsalainen.

I Kånala finns ett rejält
 industriområde. Där tillverkas
 bl.a. asfalt och betong. Bild
 Leena Lukkarinen, Bild nedan Pirjo
 Ruotsalainen.

flyttat längre bort från huvudstadsregionen. I lokalerna som har blivit tomma placeras bl.a. affärsverksamhet som kräver stora utrymmen eller idrottslokaler, såsom isbanorna i industribyggnaden på Malmgårdsgården 2. På Rosasvägen 1 filmas tv-serien "Salatut elämät" i en före detta fabrik.

I Kånala hittar man god basservice. Områdets specialitet är kvartersklubben "PIT-KO" som drivs med frivilligkrafter av föreningen Pitäjänmäen-Konalan Ikäihmisen ry. Klubben bjuder regelbundet på olika föredrag och tillställningar. På tillställningarna finns för det mesta mer folk än vad byggnaden på lekplatsen Vähäntupa rymmer.

MUNKSNÄS – STAD, HAV OCH STRAND *Anu Kuutti*

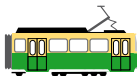
Glaspalatset

Munksnäs

5,1 km | 18 min

4,9 km | 21 min

Munksnäs är ett välbärgat förortsområde som man nästan kan anse höra till innerstaden. Dit tar du dig smidigt till exempel med spårvagn nummer 4 som åker ända från Skatudden genom centrum mot sluthållplatsen i Munksnäs strand.

I Munksnäs kan du förnimma historiens vingars sus och de bättre lottrade Helsingforsbornas livsstil. Munksnäs är en sevärdhet redan på grund av sitt utmärkta läge. Sluttningen på Bredvikens strand är en nästan idealisk bostadsort. Munksnäs strand är en angenäm, varm parkstrand och öarna i Bredviken dämpar det mesta av havsvindarnas kraft. Ungefär mitt på stranden finns en sandig badstrand. På stranden finns omklädningsrum som är öppna på sommaren.

Munksnäs kommersiella tjänster är främst koncentrerade vid Munksnäs allé. Restaurangtjänster erbjuds av Restaurang Kalastajatorppa som är omtyckt bland ansett folk och Torpanranta som ligger vid havet nära fyrans spårvagns sluthållplats och på vars terrass man kan njuta av kvällssolen.

En del av områdets gatunät, såsom ovan nämnda Munksnäs allén, följer Munksnäs-Haga-planen som den betydande finländska arki-

Ett bostadskvarter på
Bredviksvägen. Bild Sari
Ruotsalainen.

Munksnäs strand framför
Kalastajatorppa. Bild Sari
Ruotsalainen.

tekten Eliel Saarinen utarbetade i början av 1900-talet. På området finns även byggnadsobjekt som har ritats av Saarinen, såsom den s.k. Kadettskolan och Finlands första radhus vid Holländarvägen.

Också en annan kanske ännu mer betydande finländsk arkitekt har lämnat sina spår i Munksnäs. På Rievägen 20 finns huset från 1936 som Alvar Aalto ritade som sitt hem och kontor. Huset har drag av Aaltos romantiska funktionalism som senare fullbordades i ett av Aaltos viktigaste verk, Villa Mairea.

Town-houseområdet på
Holländarvägen som Eliel
Saarinen har ritat är kulturhistoriskt
betydande. Bild Sari Ruotsalainen.

År 1955 ritade Aalto en separat kontorsbyggnad på gångavstånd från sitt hem för kontorets utökade behov. Aaltos Ateljé på Tegelbacken 20 hör till arkitektens främsta verk från 1950-talet. Aalto hade sitt kontor i huset fram till sin bortgång år 1976 och sedan upprätthölls kontoret av hans andra fru Elissa Aalto fram till år 1994. Båda husen kan besökas och i dem ordnas guidningar.

En av Munksnäs specialiteter är Helsingfors smalaste gata, Tegelbrinken, som förenar Tegelbacken och Strandstigen.

Om du följer Bredvikens strand kan du ta dig till fots via Tarvo ö ända fram till Akseli Gallen-Kallela-museet i Tarvaspää på Esbo sida och därifrån vidare till Esbo naturcentrum Villa Elfvik.

← Alvar Aaltos
kontor på
Tegelbacken,
bild Sari
Ruotsalainen

Lindallén
på Ekallén.
Bild Sari
Ruotsalainen.

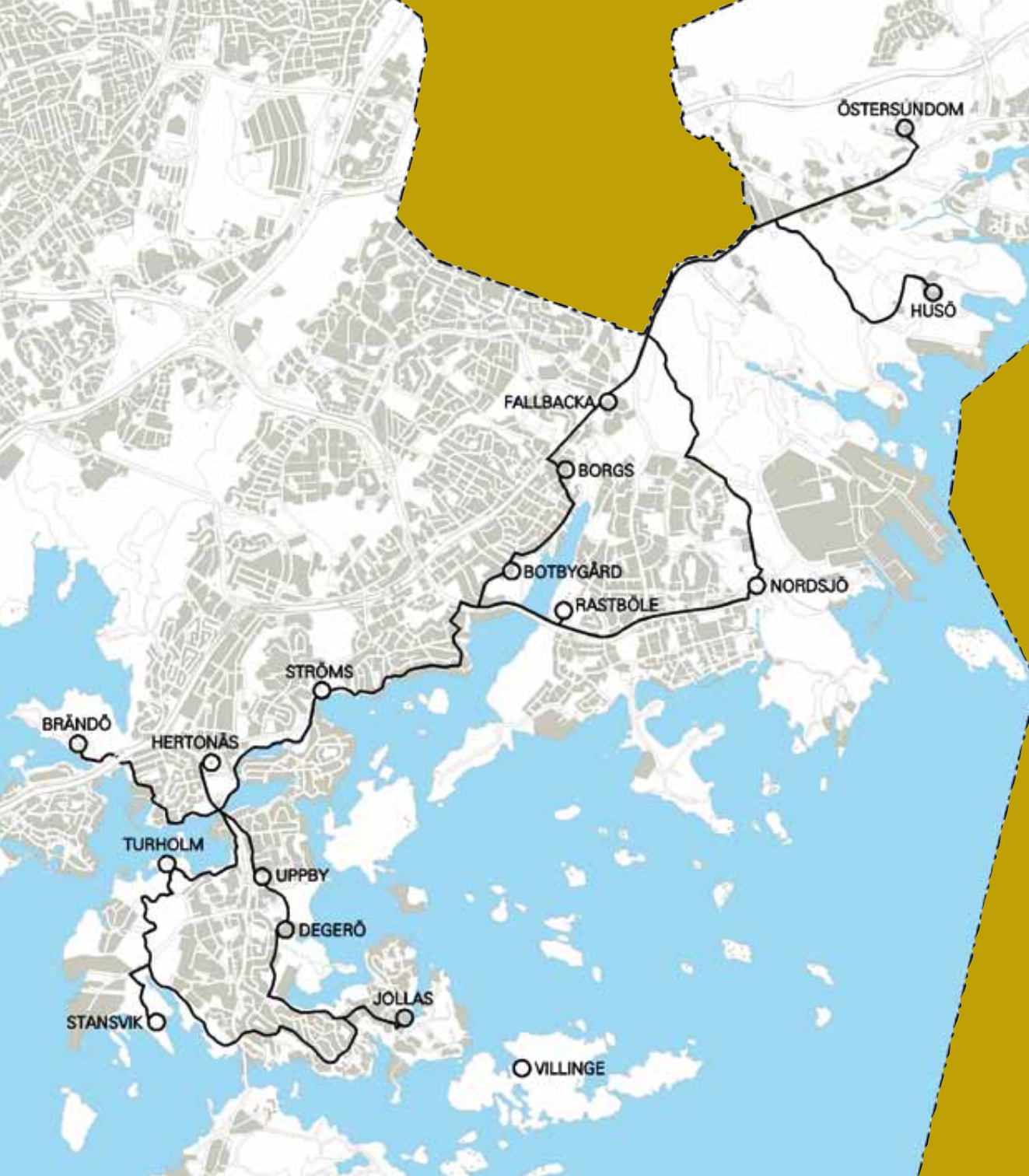
UTFLYKTEN "HELSINGFORS ÖSTRA HERRGÅRDSPARKER"

Källa: Helsingfors stads byggnadskontors internet-sidor; Östersundom och Husö: Tuulia Puustinen, Annekteringsområdets byggda kulturmiljö, Helsingfors Stadsplaneringskontor 2008. Rutter: Kari Piimies.

I Helsingfors finns det beroende på definitionen 25 herrgårdar eller historiska lokalobjekt. De är numera huvudbyggnader, herrgårdsparker, sidobyggnader, ibland nästan bara namn.

Låt oss alltså stifta bekantskap med dem! Här presenteras de östligaste herrgårdarna, de som ingår i planen för Östra Helsingfors kulturpark och som bäst är under arbete. Vi startar i östra ändan – vi kunde lika väl göra utflykten västerifrån men då ska man komma ihåg att ta svängarna i korsningarna i motsatt riktning.

Du kan också börja vid metrostationerna, de flesta herrgårdarna ligger ett stenkast från metron. Om du tog med badbyxorna, kommer du att märka att de flesta herrgårdarna har en badstrand som granne.

ÖSTERSUNDOM

Östersundoms kulturlandskap breder ut sig på båda sidorna av Nya Borgåvägen. Till kulturlandskapet hör förutom Östersundom herrgård ett åkerfält som har röjts före år 1873, en kapellkyrka med tillhörande kyrkogård samt Zachris Topelius barndomshem i havsstranden, Villa Björkudden från 1859 (arkitekt Wilhelm Linsén). Östersundom träkapell har uppförts år 1754. Den har formen av en långkyrka med snedskurna ändor och till den ansluts en sakristia i nordost och i västra gaveln ett förmak som avslutas med ett torn.

Herrgårdens huvudbyggnad med drag av nyrenässans ritades av arkitekten Theodor Decker. Byggnaden som har en stomme med stående stockar är sällsynt för finländska förhållanden. Den uppfördes år 1878. Den välbevarade huvudbyggnaden som är belägen på en landskapligt dominerande plats omges av en gammal trädgård som avgränsas av stora granar och ett stängsel. Till herrgården leder en trädallé. På herrgårdens gårdsområde finns flera 1800-tals ekonomibyggnader bevarade. De äldsta delarna i stenladugården med mansardtak är från år 1785. Herrgården som har haft en trädgård ända sedan 1700-talet har varit föregångare i odlingen av flera sorter i Finland. På 1700-talet hörde även vattenkvarnar och två tegelstensbruk till herrgården. Omkring herrgården ligger flera mindre gods, såsom den tidigare stamfastigheten Lass-Bengts som anslöts till herrgården år 1888.

**Ta Nya Borgåvägen tillbaka och sväng snart till vänster.
Efter cirka en kilometer längs Husövägen kommer man till Husö.**

Östersundom.
Bild Simo Karisalo.

HUSÖ

Husö herrgårds huvudbyggnad med det omgivande gårdsområdet, åkerfältet, hästhagarna och Torpviken bildar en kulturellt enhetlig helhet. Herrgårdslandskapet består av stora åkerfält, skogsbeklädda årar som strukturerar landskapet samt betesmarker. Herrgården som ligger på den numera med fastlandet fastvuxna Husö fick en vägför-

bindelse först på 1860-talet. Dessförinnan färdades man till herrgården med färja. Husö herrgård var ännu under 1600-talet ett vanligt arvegods. Hertig Karl ändrade den till ett donationsgods. Godset har skiftat ägare flera gånger sedan 1800-talet. Den nuvarande ägaren, Helsingfors stad, hyr ut det till ett ridstall och en ridskola.

Husö herrgårds huvudbyggnads äldsta delar härstammar från 1800-talets mitt. Huset med en våning och en rätt hög dubbelsidig korsgavel förhöjdes år 1911. Hela huvudbyggnaden fick en till våning och på vardera långsidan lämnades en låg fronton. Ombyggnationen gjordes enligt arkitekt Waldo Aspelins ritningar. Före detta förvaltarens bostad, den nuvarande ridstugan från slutet av 1800-talet, tvättstugan, d.v.s. bastun, ett kärllider med korsgavel, en stallbyggnad i timmer från 1800-talet samt en tegelladugård, numera ett stall, som har uppförts i början av 1900-talet, omger ekonomigårdsområdet.

Vi tar ett dopp i vikens mynning på den norra udden. Sedan går vi återigen tillbaka till Nya Borgåvägen. När vi efter korsningen vid Ring III stiger uppför den svaga stigningen till Svarta backen ser vi på vägens norra sida Westerkulla gård som ligger på Vanda sida. Dit ska vi göra ett besök.

När vi återkommer från Westerkulla står vi inför ett val. Antingen till vänster till Norra Nordsjö sluttning, mot kalkgruvan och Nordsjötoppen – vilken utsikt – och vidare till Nordsjö gård eller längs Österleden förbi Fallbacka till Borgbergets landskap på Botbyåsen, till Borgs och Botby gård.

Fallbacka. Bild Marja Piimies.

FALLBACKA

Byggnadsgruppen vid Fallbacka gård har uppstått i decennieskiftet från 1700- till 1800-talet på backen mellan odlingarna. Till 1700-talsbyggnaderna hör två bodar och en ekonomibyggnad som har gjorts om till bostäder. Huvudbyggnaden, stallet och den före detta arbetarbostaden är från 1800-talet. Till den kulturhistoriska områdeshelheten hör även byggnaden med bodar och gårdsområde norr om Fallbacka.

Huvudbyggnaden med omgivning är i privat ägo och används som bostad. Områdets byggnader med omgivningar är skyddade med detaljplan.

BORGS GODSCENTRUM

Borgs gods har varit ett betydande lantbruksgods på medeltiden. Godscentrumet var beläget vid vägen som enligt den gamla kungskartan leder från Malm till Botbyviken. Borgs var ursprungligen en egen by och även senare ägdes närmare hälften av markerna i Mellungsby av godset i Borgs. På 1600-talet var godset det största rusthåillet i Mellungsby.

År 1860 lät Carl Richard Borgström bygga den nuvarande huvudbyggnaden. Omkring byggnaden planerades en stor trädgård. Till godscentrumet hör en loftbod, en gårdsbyggnad och arbetarnas bostäder utanför bostadsgården. Även stenladugården vid Österleden har tillhört Borgs gods.

Borgs godscentrum avgränsas i öst till ett före detta åkerfält, nuvarande Borgbergsparken, och bildar en kulturhistoriskt värdefull landskaplig randzon till parkhelheten. Gården med omgivning är skyddad med detaljplan. Den är i privat ägo och används som bostad.

Borgs och sidobyggnad. Bild Marja Piimies.

Nu får man välja: raka vägen eller längs smågatorna till stranden eller tillbaka till Österleden.

BOTBY GÅRD

Herrgården Botby gård ligger på ett landskapsmässigt fint ställe på Botbyvikens västra kust. Till herrgården leder en lång lindallé, Strandgårdsvägen, som är en av de vackraste boulevarderna i förorterna. Herrgårdens anor sträcker sig till 1500-talet. Den nuvarande huvudbyggnaden och flygelbyggnaden som kantar bostadsgården byggdes i början av 1800-talet.

Bostadsgårdens andra flygelbyggnad och gräsrundeln som prydde gården har försvunnit. På gårdens sydvästra sida, vid Botbygårdsvägen, finns ett sädesmagasin som har byggts om till en kapell.

På Skvallerbacken finns en grandominerad utsiktspark som anlades i mitten av 1800-talet. På dess topp finns ett gravmonument. På herrgårdens sluttning som vetter mot stranden finns Skvallerbackens koloniträdgårdsområde och nedanför det badstranden.

I stadens ägo. Restaurang, kapell, koloniträdgård, badstrand. Adress Botbygårdsvägen 5.

Kanske vi ändå väljer den östligaste rutten efter Svarta backen och tar således som nästa mål Nordsjö gård.

Botby gård. Bild Simo Karisalo

Nordsjö. Bild Marja
Piimies.

Rastböle. Bild Marja
Piimies.

NORDSJÖ

Nordsjö gårds anor sträcker sig till 1600-talet. Den nuvarande huvudbyggnaden och parken byggdes i 1800-talets slut.

Herrgårdens byggnader är belägna på två backar, varav huvudbyggnaden och parken på den ena och de före detta arbetarbostäderna samt inspektorsbyggnaden på den andra. Inspektorsbyggnaden var ursprungligen ansluten till herrgårdens ekonomibyggnader med en mur med en välvd port.

I parken som omger huvudbyggnaden växer gamla ekar, lärkar, lönnar och tujor. Parken kantas av en stengärdesgård. På området finns dessutom herrgårdens sädesmagasin och ladugård.

I stadens ägo. En del av byggnaderna privata. Ett mångkulturellt daghem och familjecenter. Adress Nybondasvägen.

[Vi fortsätter färden västerut genom Nordsjö centrum.](#)

RASTBÖLE

Rastböle herrgård ligger på Botbyvikens östra strand nedanför Rastbölebacken. Rastböle rusthåll har anor ända till 1600-talet. Den nuvarande huvudbyggnaden och boden byggdes på 1800-talet. I herrgårdens park växer gamla cembratallar och ädelträd, bl.a. ekar

och lindar. I parkens västra kant finns en badstrand och dess norra sida är friluftspark. Öster om herrgården finns en campingplats.

I stadens ägo. Campingplats, badstrand, restaurang. Karavangatan 4.

Rutterna till Botby gård och Nordsjö förenas i Nordsjö bros västra ända. Vi fortsätter söderut via Botby strand och Ängsmaren eller Sjöåkervägen–Kommunalrådsvägen. Ta Marviksvägen genom Strömsviksparken och du är framme.

STRÖMS

Ströms herrgård ligger i Kasberget på Strömsvikens norra strand. Herrgårdens anor sträcker sig till 1700-talets slut. Den nuvarande huvudbyggnaden och trädgården byggdes i 1900-talets början.

Framför huvudbyggnaden finns en gräsrundel som förut pryddes av planteringar och en pelare. Trädgårdens mittgång leder till bryggan i vars ända man hade ett badhus. På stranden finns en motionsled som kantas av klibbalar. I parken norr om huvudbyggnaden växer askar, lindar och ekar.

På platsen av herrgårdens tidigare ekonomibyggnader finns numera en musikskola.

En av Helsingfors viktigaste bäckar, Svartbäcken, mynnar i Strömsviken strax öster om herrgården. En bit härifrån ligger den populära badstranden Marudden.

I stadens ägo. Helsingfors bildkonstskola, Östra Helsingfors musikinstitut. Adress Dunungens väg 10.

Sedan bär det av mot Hertonäs, genom Ströms båthamn, längs Poroviks och Tegelbruksvikens strandväg och senast vid Degerös svenska lågstadiums hörn in i herrgårdsparken.

Ströms.

Bild Pirjo Ruotsalainen.

HERTONÄS

Hertonäs herrgårds anor sträcker sig till 1500-talet. Herrgården fick sin nuvarande gestalt i början av 1800-talet under amiral Carl Olof Cronstedts era då herrgården flyttades från havet till platsen av den gamla porslinsfabriken och man anlade en formträdgård och en landskapspark i närheten av den nya huvudbyggnaden. Hertonäs trädgård och park bildar en unik helhet inom trädgårdskonst.

Parken och trädgården har rustats upp under åren 1995–1999. Till formträdgården i barockanda hör långa trädalléer, gräsparterrer och prydnadsrabatter. Bärbuskarna och fruktträden som ursprungligen planterades i trädgården har försvunnit med undantag av det gamla päronträdet. I herrgårdens landskapspark finns flera dammar och två lusthus som har ritats av arkitekten Carl Ludvig Engel. I herrgårdens norra del finns Knusbacka godsbyggnad som har flyttats hit från Sibbo och som fungerar som friluftsmuseum.

Ägare föreningen Svenska Odlingens Vänner i Helsingfors. Herrgårds- och friluftsmuseum, restaurang, café. Adress Borgbyggarvägen 12.

Om och när man fortsätter färden från Hertonäs herrgård till Helsingfors största ö, Degerö, viker man av från Degerövägen till Guvernörsvägen och vidare till Hästmyrstigen och kommer sedan till...

Hertonäs. Bild Simo
Karisalo.

Uppby. Bild Marja Piimies.

UPPBY

Uppby gård ligger bredvid Degerö köpcentrum. Gården har anor fram till 1600-talet då den beboddes av kronans lots.

Av gårdens byggnadsbestånd har endast den på 1800-talet byggda före detta bostadsgården, nuvarande Uppbyhus, bevarats. Det lilla gårdsområdet som omger byggnaden rustades upp 2003.

I stadens ägo. Laajasalo-Degerö-Seuras hembygdshus, Östra Helsingfors musikinstitut. Uppbyhuset kan hyras för möten, fester och motsvarande bruk via föreningen Laajasalo-Degerö-Seura. Adress Hästmyrstigen 4.

Vi passerar den ståtliga nya kyrkan, svänger vänster mellan hälsostationen och lågstadiet och viker av mot söder från Rävsundsvägen till Holmgårdsstigen som leder till

DEGERÖ

Degerö herrgård ligger inne i Lillfladans vik på Degerös östkust. Herrgårdens anor sträcker sig till 1600-talet. Den nuvarande huvudbyggnaden och landskapsparken anlades på 1800-talet. På området finns dessutom flera ekonomi- och bostadsbyggnader. I landskapsparken finns ett brunnstak i nygotisk stil och utedass.

Degerö, Nedan gårdsbyggnaden/
ladugården. Bild Marja Piimies.

På 1800-talet sträckte sig havsviken ända fram till herrgårdens gårdsområde. Numera har huvudbyggnaden ingen havsutsikt längre. Till huvudbyggnaden leder en lång krökt trädallé med silverpopplar, lindar, björkar och lönnar. Trädallén har tidigare dominerat det öppna odlingslandskapet som gränsar till herrgårdens område. Bredvid herrgården finns Degerö idrottspark och norr om Alustalaismäki Rävsvundets badstrand.

I privat ägo, bostad. Adress Holmgårdsstigen 6.

Från Degerö herrgård fortsätter färden till Jollas längs Fladabågen eller bakom båthamnen till Jollasvägen och en lång sträcka längs den tills herrgården och Bastuviken syns på vänster sida.

JOLLAS

Jollas herrgård ligger i Bastuviken på Degerös östkust. Den grundades på 1700-talets slut på platsen av Degerö herrgårds före detta torp. Den nuvarande huvudbyggnaden och parken byggdes i 1900-talets början.

Herrgården är landskapsmässigt fint belägen. Till herrgården leder en lindallé. Huvudbyggnaden omgavs tidigare av ett formträdgårdsarrangemang som trädgårdsarkitekten Paul Olsson ritade på 1920-talet men det mesta av det har försvunnit. På huvudbyggnadens havssida finns en terrass. I parken som omger huvudbyggnaden växer gamla askar, lönnar och lärkar. I slutningen som vetter

mot stranden finns herrgårdens äppelträdgård. Parken kantas av en stengärdesgård.

I stadens ägo. Används av personalorganisationerna Super r.f.:s och Tehy r.f.:s lokalavdelningar i Helsingfors. Adress Jollasvägen 54.

Jollas. Bild Marja Piimies.

Om man fortsätter längs Jollasvägen nästan hela vägen tills den tar slut och svänger söderut till Villingesundsvägens strand kommer man till båtbyggnad för Villingebornas turfärja. Cykeln får stå. Vi ska besöka en av stadens stora villaöar.

VILLINGE

Villinge gård ligger i norra delen av den natursköna ön Villinge i Byviken. Herrgården skildes från Degerö herrgårds marker år 1798. Den nuvarande huvudbyggnaden och den omgivande trädgården byggdes på 1800-talet.

Trädgården ligger i en smal stranddal invid berget. I trädgården växer gamla ekar och lönnar. Från den forna fruktträdgården har ett krikonträd bevarats. På randen av trädgården finns ett lusthus som omges av syrener.

Utanför den egentliga tomten finns en strandbod som hörde till herrgården och herrgårdens gamla huvudbyggnad, den s.k. röda villan.

I privat ägo. Hyrs ut som festlokal. Adress Villinge.

Det enklaste sättet att ta sig mot Stansvik är rutten Jollasvägen–Reihersvägen–Hundholmsvägen–Stansviksvägen. Man kan också välja skogsvägar och smågator närmare öns södra strand. Längs Bergviksvägen till stranden mittemot Stansvik förbi Bergvikens badstrand och president Relanders villa.

STANSVIK

Stansvik sommarherrgård ligger på södra Degerö på Stansvikens kust. Herrgården grundades år 1798 på platsen av ett torp som hörde till Degerö frälsesäteri.

Den nuvarande huvudbyggnaden, flygelbyggnaden och båtskjuet i nyklassicistisk stil byggdes i början av 1800-talet.

Framför huvudbyggnaden finns en symmetrisk komposition av planteringar. Bakom huvudbyggnaden finns en nyttoträdgård där man odlade fruktträd och bärbuskar. Omkring byggnaderna finns en stor

Villinge. Bild Anu Mansikka.

Stansvik. Bild Marja Piimies.

landskapspark som sträcker sig till den natursköna Stansviksudden (Talludden) och ön bredvid.

Ön har sedermera vuxit ihop med fastlandet. På ön finns ett lusthus som kallas Lyckotempeln. Till gården leder en ekallé vars träd enligt historien har planterats med ekollon som har importerats från Fontainebleau-skogen i Frankrike. På 1700-talets slut fanns det järn- och silvergruvor på herrgårdens område. Gruvöppningarna på området och den s.k. gruvvillan påminner om gruvverksamheten.

**I stadens ägo. Sommarhem för personalorganisationen Jyty r.f..
Sommarrestaurang. Adress Stansviksvägen 6**

Till Turholm är det inte lika långt. Vänd ryggen mot det blivande bostadsområdet Kronbergsstranden, passera gruvområdet och ta dig genom skogen.

TURHOLM

Turholm ligger på norra Degerö på Turholmsfjärdens bergiga kust. Gårdens anor sträcker sig till 1500-talet. Gårdens huvudbyggnad från 1700-talet förstördes i en eldsvåda år 1958. Av villorna från 1800-talets slut finns idag kvar endast Aino Acktés villa och Deckers villa som är i privat ägo.

Aino Acktés villa på Turholmen.
Bild Kaisa Yli-Jama.

Turholmen har byggts likt ett band längs stranden på två uddar. Den östra udden var på 1880-talet en viktig parkaktig del av land-

skapsparken, medan den västra udden var naturenligt skogsbeklätt område. Den västra udden var under ett par år i början av 1900-talet en folkpark. I landskapsparken finns rikligt med värdefulla träd, bl.a. fina ekar, kartbjörkar och en klippalg, en skogslind och en parklind som har mätts som Finlands tjockaste.

Längs stranden leder en promenadrutt med utsiktsplatser. Lusthusen som stod längs strandvägen har försvunnit. Utöver landskapsparken fanns på Turholmens östra udde en stor nyttoträdgård varav ett ärtträd och en syrenberså samt bärbuskar har bevarats. Parken restaureras som bäst till dess 1880-talsstuk.

I Aino Acktës villa ordnas på sommarkvällarna småskaliga konserter. I parken finns en simplats.

Huvudsakligen i stadens ägo, Deckers villa och en del av de andra byggnaderna privata. Aino Acktës villa används av kulturcentralen. Öppet hus för publiken onsdagar kl. 17–19 i maj–oktober. Palmias mötes- och festservice hyr ut villans lokaler. Adress Henrik Borgströms väg 11.

Vi susar ner längs strandparken mot nordöst och till Degerövägen, efter bron svänger vi till Hertonässtrand förbi badstranden och båthamnen. Vi tar oss under Österleden och kommer till Stenudden.

BRÄNDÖ

Brändö herrgård ligger på Rovholmssundets kust mitt emot nuvarande Brändö. Herrgårdens anor sträcker sig till 1500-talets mitt. Den nuvarande huvudbyggnaden byggdes i 1800-talets början.

Framför huvudbyggnaden finns en gräsmatta som kantas av en rad gamla lindar. Utöver huvudbyggnaden finns på området inspektors bostad, några ekonomibyggnader och ett badhus och bredvid det herrgårdens stenbrygga. På herrgårdens norra sida finns Stenuddens sommarhyddeområde och på dess östra sida Hertonäs koloniträdgård.

I stadens ägo. Festlokal för lokalorganisationen av Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena (JHL), småbåtshamn och odlingslotter. Adress Skepparvikskroken 5.

Nu har vi gjort hela den långa utflykten. Kom en gång till. Från Brändö bro ser du (eller du kan nästan se) Gumtäkts herrgård, Kungsgårdsholmen, Ladugården. Uppför Vanda å: Bocksbacka och Domsby herrgårdar och Tomtbacka och Nackböle gårdar. Och slutligen längs stadens västra rand nästan till det öppna havet: Malmgård, Tali, Munksnäs, Mejlans och Drumsö. En ny utflykt med nya äventyr.

Brändö. Bild Pirjo Ruotsalainen.

RÖNNBACKA ARKITEKTURSTIG

På ett annat ställe i den här guiden berättas det om Rönnsbacka som stadsdel men vi rekommenderar speciellt den utskyltade arkitekturstigen som öppnades 2008.

I terrängen finns fem skyltar som presenterar Rönnsbacka uppkomst-historia, särdragen av varje enskilt objekt och bakgrunden för planeringen. Den bifogade kartan leder dig framåt på stigen. Det finns information om arkitekturstigen även på Internet: http://www.hel2.fi/lahioprojekti/pihlajamaki_arkkitehtuuripolku/

SKOLORNA OCH OMRÅDET
KRUNG ÖRSTENSGRÄNDEN

SÄTO-OMRÅDET

FÅKA-OMRÅDET

KÖPCENTRET

SÄTO-OMRÅDET

KÄLLOR

Helsinki alueittain 2008. Helsingfors stads faktacentral 2008.

Kontula aluerakentamisen mallikohteena. Selvitys Kontulan rakennetusta ympäristöstä. Helsingfors stadsplaneringskontors publikationer 1995:12.

Helsingfors stadsplaneringskontors webbplats

Länsi-Herttoniemen lähiympäristön suunnitteluohje, Helsingfors stadsplaneringskontors publikationer (1994)

Korsutieltä Näätäkujalle, Helsingin jälleenrakennuskauden pientaloalueet, Helsingfors stadsplaneringskontors publikationer (2003)

Kulosaaren huvila-alue Lähtötiedot ja yleiskaavojen aluekohtaiset ohjeet ja suositukset Helsingfors stadsplaneringskontors publikationer (1981)

Wikipedia

Oulunkylä-seuras webbplats

Finlands arkitekturmuseets webbplats

Tuulia Puustinen: Liitosalueen rakennettu kulttuuriympäristö, Helsingfors stadsplaneringskontor, 2008.

Boken har utarbetats för den omfattande utställningen om förorterna i stadsplaneringskontorets utställningslokal Plattformen, Laituri. Samtidigt är den en självständig publikation som kan användas som en guide vid utflykter i staden.

Många har redan bekantat sig med sevärdheterna i stadscentret. Detta är en bok för de människor som vill lära känna Helsingfors i större utsträckning. Utanför innerstaden finns det trivsamma och mångsidiga stadsdelar med ett livligt näringsliv, högklassigt boende, bra tjänster och praktfulla naturobjekt.

Avsikten är inte att presentera alla förorter i den här guiden. Vi har lämnat utanför ett flertal särpräglade stadsdelar där det finns en hel del att upptäcka och uppleva – något för nästa guide.

Bokens färd börjar när vi stiger på metron österut och väljer Nordsjö som destination.

Helsingfors stad
Stadsplaneringskontoret

